บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด
2. แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
3. นโยบายแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
4. กรอบการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

ในช่วงระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างหนัก จะเห็นได้ว่าปัญหายาเสพติด เป็นปัญหารุนแรงและเรื้อรังมานาน นับเป็นศตวรรษซึ่งมีประวัติ มายาวนาน

1.1 ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด

ณัฐสิทธิ์ เอี่ยวเจริญ (2541 : 57 - 59) กล่าวว่า... ยาเสพติดเป็นที่รู้จักของมนุษย์โลกมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยก่อนสมัยคริสต์ศักราช 3,500 ปี ชาวเมโสโปเตเมียในปัจจุบัน คือกลุ่มชาวอาหรับ ได้รู้จักการนำเอาฝิ่นไปใช้ในการรักษาโรคต่างๆ เพราะยางฝิ่นช่วยระงับความเจ็บปวดได้เป็นอย่างดี และได้มีการนำเข้าไปเผยแพร่ในประเทศอียิปต์ เปอร์เซีย และกรีก จนกระทั่งในศตวรรษที่ 16 ชาวโปรตุเกสได้นำฝิ่น ไปแพร่ระบาดที่ประเทศอินเดีย ภายหลังประเทศอินเดียได้มีการประกาศห้ามการจำหน่ายและดื่มสุรา ประชาชนจึงหันไปใช้ฝิ่นแทน เพื่อให้เกิดผลความมึนเมาและเคลิบเคลิ้มลืมความทุกข์ไปได้ชั่วขณะหนึ่ง

ต่อมาในศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 ชาวเตอร์กและชาวอาหรับได้นำวิธีการปลูกฝิ่นเข้าไปแพร่ระบาดในประเทศจีน จนทำให้ชาวจีนมีการสูบฝิ่นกันจนเป็นประเพณี มีการสั่งซื้อฝิ่นจากประเทศอินเดีย และได้มีนักปราชญ์ชาวจีนหลายคนได้ให้ความสำคัญต่อฝิ่น โดยบรรยายคุณภาพของฝิ่นไว้ว่าเป็นยามหัศจรรย์ที่สามารถรักษาโรคได้สารพัดอย่าง

ใน พ.ศ. 2272 (ค.ศ. 1729) จักรพรรดิ์ของจีนได้มองเห็นโทษและพิษของฝิ่นที่มีผลต่อร่างกายมนุษย์ จึงได้มีพระบรมราชโองการห้ามจำหน่ายและสูบฝิ่น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2343 (ค.ศ. 1800) ฝิ่นได้แพร่ระบาดเข้าไปในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกรรมกรชาวจีนที่ไปรับจ้างสร้างทางรถไฟและขุดลอกคลอง จนเป็นที่แพร่หลายในทวีปอเมริกาและทวีปยุโรปเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ยาเสพติดได้เข้ามาแพร่ระบาด เช่นเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ โดยได้รับอิทธิพลในเรื่องฝิ่นมาจากชาวจีนที่เข้ามาทำมาค้าขายตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย แต่ไม่ปรากฏการบันทึกเป็นหลักฐานไว้ จนกระทั่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา คนไทยได้เริ่มรู้จักฝิ่นและสูบกันมากขึ้น ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ทรงตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามฝิ่นขึ้น เรียกว่ากฎหมายลักษณะโจร พ.ศ. 1903 นับได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศ ที่ใช้บังคับในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดโทษอย่างรุนแรง แต่ก็ยังปรากฏว่ามีการลักลอบซื้อขายและสูบฝิ่นอยู่มากและเลิกไม่ได้ จึงอนุญาตให้มีการจำหน่ายและสูบฝิ่นได้เฉพาะชาวจีนเท่านั้น โดยให้มีการเก็บภาษีเข้าท้องพระคลังหลวงเป็นการตอบแทน

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงที่ประเทศกำลังฟื้นฟูและพัฒนาจากการกู้เอกราชกลับคืนมา อีกทั้งมีศึกสงครามจากประเทศเพื่อนบ้าน มีชาวจีนและชาวต่างประเทศที่เข้าทำมาค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น และยังได้นำฝิ่นเข้ามาแพร่ระบาดอีกด้วย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษอย่างรุนแรงแก่ผู้ซื้อขายและสูบฝิ่น และนำฝิ่นไปเผาที่หน้าพระที่นั่งสุทธาสวรรค์เป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังปรากฏว่ามีการลักลอบซื้อขายและสูบฝิ่น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง การปราบปรามยาเสพติดได้กระทำกันอย่างต่อเนื่อง แต่ได้เปลี่ยนกุศโลบายใหม่โดยอนุญาตให้ชาวจีนสูบฝิ่นได้ไม่ผิดกฎหมาย แต่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ ส่วนคนไทยไม่อนุญาตให้สูบฝิ่นอย่างเด็ดขาด ซึ่งกุศโลบายดังกล่าวนี้ให้ผลในการปราบปรามพวกอั้งยี่โดยไม่ต้องใช้กำลัง และยังทำให้รัฐมีรายได้มากขึ้น แต่กุศโลบาย มิได้มีผลดีต่อการสูบฝิ่นเท่าที่ควร โดยมีชาวเขาภาคเหนือของประเทศไทยนำฝิ่นไปปลูกตามพื้นที่ภูเขาที่อยู่ระหว่างชายแดนประเทศพม่า ลาวและจีน เรียกพื้นที่นี้ว่า "สามเหลี่ยม ทองคำ" ผลการผลิตฝิ่นในพื้นที่ดังกล่าวทำให้ประเทศมีปริมาณฝิ่นมากขึ้น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน ยาเสพติดได้เข้ามาแพร่ระบาดในรูปลักษณะต่างๆ มากมาย รัฐบาลได้กำหนดมาตรการในการลงโทษแก่ผู้ซื้อขาย และใช้ยาเสพติดอย่างรุนแรง ถึงขั้นประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต แต่ก็ยังปรากฏว่ายังมีการลักลอบการซื้อขายและใช้ยาเสพติดในหมู่นักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชนมากขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการผลิตยาเสพติดออกจำหน่ายในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น ยากระตุ้นประสาทหรือยากล่อมประสาท ยาบำรุงกำลัง และเครื่องดื่มต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาที่ยุ่งยากและซับซ้อนของสังคมมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้มีนโยบายปราบปรามป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดทุกรูปแบบ และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.2 ความหมายของยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2537 : 13 – 15) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้เป็น 2 ลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ความหมายโดยทั่วไป ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ เป็นช่วงระยะ ๆ หรือนานติดต่อกันก็ตาม จะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจหรือจิตใจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังอาจต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพติดเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น

2. ความหมายตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้เพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2534 แบ่งความหมายของยาเสพติดออกได้ 3 กลุ่ม คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2.1 ยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยามีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

2.2 วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท พ.ศ. 2518 วัตถุออกฤทธิ์ หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็น สิ่งธรรมชาติ หรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.3 สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 สารระเหย หมายความว่า สารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมประกาศว่าเป็นสารระเหย

เรืองชัย บุญศักดิ์ (2527 : 95) กล่าวไว้ว่าองค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า ยาเสพติด หมายถึงยาหรือสารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษ เรื้อรังแก่ร่างกายของผู้เสพ และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมไปถึงสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ยาเสพติดยังมีคุณลักษณะพิเศษอีก 3 ประการ คือ

1. ทำให้เกิดความต้องการอย่างแรงกล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่จะหายามาเสพให้ได้ต่อเนื่องกันเป็นระยะๆ และจะต้องเสาะแสวงหายามาเสพให้ได้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม

2. ผู้เสพต้องยอมทนในสภาพอยู่ภายใต้บังคับให้ต้องเสพ ถือว่าเป็นทาสของยาต้องเสพยาเสพติดนั้นตลอดไปจะหยุดเสพไม่ได้

3. ผู้เสพต้องเพิ่มปริมาณในการเสพยาเสพติดมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

ณัฐสิทธิ์ เอี่ยวเจริญ (2541 : 63) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า หมายถึงยาหรือสารชนิดใดก็ตามเมื่อเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการรับประทาน ฉีด สูบ ดม จะทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและจิตใจอย่างร้ายแรง โดยผู้ใช้มีความต้องการที่จะใช้ยาหรือสารชนิดนั้นๆ บ่อยครั้งและมีปริมาณมากขึ้นจนเป็นอันตรายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

จากความหมายของยาเสพติดดังกล่าว สรุปได้ว่ายาเสพติดหมายถึง สารหรือยาที่ผลิตจากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ เมื่อบุคคลเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้วไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ เป็นเวลานานติดต่อกันแล้ว จะทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการ เพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ ขึ้นอีกและเป็นทาสของสิ่งนั้น ทำให้สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม หากไม่ได้รับการรักษาอาจถึงตายได้ในที่สุด

1.3 ประเภทของยาเสพติด

องค์การอนามัยโลกได้ได้แบ่งประเภทของยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2537 : 16 – 19) ไว้ดังนี้

1. แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ยาเสพติดมีคุณสมบัติสำคัญคือ สามารถออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง สามารถแบ่งยาเสพติดออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น (ฝิ่นยา มอร์ฟีน โคเดอีน เฮโรอีน ฯลฯ) ยาระงับประสาท และยานอนหลับ (เซโคบาร์บิตาล อะโมบาร์บิตาล ฯลฯ) ยากล่อมประสาท

(เมโปรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ) สารระเหย (ทินเนอร์ แล็กเกอร์ กาว น้ำมันเบนซิน ฯลฯ) เครื่องดื่มมึนเมา (เหล้า เบียร์ วิสกี้ ฯลฯ)

1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน กระท่อม โคคาอีน (โคเคน) กาแฟ ฯลฯ

1.3 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ฯลฯ

1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทผสมร่วมกัน เช่น กัญชา ฯลฯ

2. แบ่งตามแหล่งที่มา

2.1 ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ

2.2 ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน เซโคบาร์บิตาล แอมเฟตามีน ฯลฯ

3. แบ่งตามกฎหมาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ประเภทถูกกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอน้ำดำ บุหรี่ เหล้า กาแฟ ฯลฯ

3.2 ประเภทผิดกฎหมาย ซึ่งได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.2.1 ยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2538 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2530 แบ่งยาเสพติด ให้โทษ ออกเป็น 5 ประเภท คือ

ประเภท 1 ได้แก่ เฮโรอีน อาเซทอร์ฟีน อีทอร์ฟีน แอมเฟตามีน ฯลฯ (เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง)

ประเภท 2 ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน โคเคน (เป็นยาเสพติดให้โทษทั่วไป)

ประเภท 3 ได้แก่ ยาแก้ไอที่มีฝิ่นหรือโคเดอีน เป็นส่วนผสม ยาแก้ท้องเสียที่มีไดฟีน็อคซีเลทเป็นส่วนผสม ฯลฯ (เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดเป็นตำรับยาที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ปรุงผสมอยู่ด้วย)

ประเภท 4 ได้แก่ อาเซติดแอนไฮไดรด์ อาเซติลคลอไรด์ (เป็นสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2)

ประเภท 5 ได้แก่ กัญชา กระท่อม (เป็นยาเสพติดให้โทษที่มิได้เข้าข่ายอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4)

3.2.2 วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 แก้เพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535 แบ่งวัตถุออกฤทธิ์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

ประเภท 1 คีเอ็มที เมสคาลีน แอลเอสดี เตตราไฮไดรแคน นาบินอล ฯลฯ

ประเภท 2 เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน เมธิลเฟนเดท เซโคบาร์บิตาล ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ

ประเภท 3 อะโมบาร์บิตาล ไซโคลบาร์บิตาล กลูเตธิไมด์ เมโปรบาเมท ฯลฯ

ประเภท 4 ฟีโนบาร์บิตาล ไดอาซีแพม คลอดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ

3.2.3 สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

กลุ่มสารเคมี เช่น อาซีโทน เอทิล อาซิเตท โทลอีน ฯลฯ

กลุ่มผลิตภัณฑ์ เช่น แลคเกอร์ ทินเนอร์ กาว ฯลฯ

องค์การอนามัยโลก สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (2537 : 21 – 23) ได้แบ่งยาเสพติดออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. ประเภทฝิ่น หรือมอร์ฟีน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟีน เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เพธิดีน

2. ประเภทบาบิทูเรท รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิตาล อะโมบาร์บิตาล พาราลดีไอด์ เมโปรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์

3. ประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ วิสกี้

4. ประเภทแอมเฟตามีน เช่น แอมเฟตามีน เดกซ์แอมเฟตามีน

5. ประเภทโคเคน เช่น โคเคน ใบโคคา

6. ประเภทกัญชา เช่น ใบกัญชา ยางกัญชา

7. ประเภทคัท เช่น ใบคัท ใบกระท่อม

8. ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เมสคาลีน เมล็ดมอร์นิ่งโกลลี่ ต้นลำโพง เห็ดเมาบางชนิด

9. ประเภทอื่น ๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถเข้าประเภทใดได้ เช่น ทินเนอร์

เบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด บุหรี่

1.4 โทษพิษภัยของยาเสพติด

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2542 : 26 - 27) กล่าวถึงโทษและพิษภัยอันเกิดจากการใช้ยาเสพติด ไว้ดังนี้

1. โทษพิษภัยต่อผู้เสพ ฤทธิ์ของยาเสพติดจะมีผลต่อระบบประสาท และอวัยวะต่างๆ ของผู้ที่เสพทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรม เช่น มีรูปร่างผอม ซูบซีด ผิวคล้ำ ไม่มีแรง อ่อนเพลียง่าย สมองเสื่อม ความคิดความจำสับสน และเป็นโรคติดเชื้ออื่นๆ ได้ง่าย เช่น โรคตับอักเสบ ไตอักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคมะเร็งปอด ภูมิต้านทานในร่างกายจะลดลง มีสภาวะทางจิตใจไม่ปกติ สมรรถภาพทางจิตใจเสื่อมลงอารมณ์แปรปรวนง่าย ซึมเศร้า วิตกกังวล ความรู้สึกฟุ้งซ่าน ซึ่งจากผลร้ายที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะผลักดันให้ผู้เสพยาเสพติดกลายเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจในการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดความเชื่อมั่นไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจการเรียน การทำงานและอาจประสบอุบัติเหตุได้อันเนื่องมาจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่มีผลต่อระบบประสาทและสมอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2. โทษพิษภัยต่อครอบครัว การติดยาเสพติด นอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเอง และครอบครัวแล้วยังทำให้ผู้เสพกลายเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ไม่ห่วงใยดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติ ทำให้สภาพครอบครัวขาดความอบอุ่น ผู้เสพต้องนำเงินมาซื้อยาเสพติด บางรายอาจต้องนำเงินไปรักษาตนเอง จากโรคร้ายแรงต่างๆ อันเกิดจากใช้หรือเสพยาเสพติด ทำให้รายจ่ายของครอบครัวเพิ่มขึ้น กลายเป็นภาระของครอบครัวในที่สุด อีกทั้งนำไปสู่ปัญหาการทะเลาะวิวาท และเกิดความแตกแยกภายในครอบครัว เป็นต้น

3. โทษพิษภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผู้ที่เสพยาเสพติดจะมีพฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาสังคมส่วนรวมได้ เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอุบัติเหตุ และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น เป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า ตลอดจนทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมอย่างไร้ประโยชน์ เป็นการถ่วงความเจริญ ความก้าวหน้า การพัฒนาของสังคม สภาพการณ์ดังกล่าว กลับกลายเป็นภาระสังคมส่วนรวม ในการจัดสรรบุคลากร แรงงานและเงินในการปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาในที่สุด

4. โทษพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ที่เสพยาเสพติดและตกเป็นทาสของยาเสพติด อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่บ่อนทำลาย เศรษฐกิจ ความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียกำลังคน และงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ทำให้ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า เกิดความไม่สงบสุขของบ้านเมือง ทำให้เศรษฐกิจทรุดบั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติ

ต้องสูญเสียกำลังของชาติอย่างน่าเสียดาย

1.5 ปัญหาการติดยาเสพติด

ณัฐสิทธิ์ เอี่ยวเจริญ (2541 : 97 - 99) กล่าวว่าปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาที่ใหญ่และร้ายแรงของชาติที่จะต้องดำเนินการปราบปรามป้องกัน และแก้ให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติ ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ และมีการแพร่ระบาดหลายวิธีจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จากครอบครัวหนึ่งไปยังครอบครัวหนึ่งและจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง จึงทำให้มีผู้ติดยาเสพติดมากโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มทวีมากขึ้น และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความสูญเสียในด้านต่างๆ ตามมาดังนี้

1. ปัญหาทางด้านสุขภาพ ผู้ติดยาเสพติดทุกคนจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ ดังนี้

1) ด้านสติปัญญา ผลจากการติดยาเสพติดจะทำให้สติปัญญาเสื่อมความจำไม่ดี สติเลอะเลือนความคิดความอ่านช้า ทำให้เบื่อในการเรียนความสามารถในการเรียนด้อยลง

2) ด้านร่างกาย ผลจากการติดยาเสพติดทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลง และผิดปรกติไปจากเดิมคือ ผอมซูบซีด ทรุดโทรม ริมฝีปากเขียวคล้ำ เล็บมือหรือนิ้วมือจะเหลืองเหงื่อออกมาก กลิ่นตัวเหม็นกลิ่นปากเหม็น ปากคอสั่น มือสั่นกล้ามเนื้อแขนขาสั่นไม่มีแรง เวลาพูดเสียงจะผิดปรกติปวดศีรษะบ่อย ปวดท้องคลื่นไส้อาเจียนตลอดจนทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ง่าย เช่น โรคติดเชื้อ วัณโรค โรคมะเร็ง โรคเอดส์และกามโรค เป็นต้น

3) ด้านจิตใจและอารมณ์ ผลจากการติดยาเสพติดจะทำให้จิตใจและอารมณ์ของผู้เสพเปลี่ยนไป คือมีอารมณ์ฉุนเฉียวโมโหง่ายโกรธง่าย หงุดหงิดชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายผู้อื่น กล้าแสดงกล้าหาญและบ้าบิ่น แต่บางรายชอบเก็บตัวเงียบแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวว้าวุ่น วิตกกังวล อารมณ์ฟุ้งซ่านบางรายต้องเป็นโรคจิต โรคประสาทและประสาทหลอน

2. ปัญหาทางด้านครอบครัว ถ้าหากครอบครัวใดมีผู้ติดยาเสพติดก็จะทำให้ครอบครัวนั้นสับสนวุ่นวายมีแต่ปัญหา มีความขัดแย้งทะเลาะเบาะแว้งขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคีขาดความเสียสละ โดยจะมุ่งแต่เพียงหาสิ่งเสพติดมาเสพให้ได้เท่านั้น ไม่สนใจต่อหน้าที่การงาน และทำงานไม่ได้เพราะนายจ้างหรือหน่วยงานไม่ไว้วางใจ และในขณะเดียวกันเงินทองที่หามาได้ก็จะนำไปซื้อยาเสพติดหมดไม่มีเงินเลี้ยงดูครอบครัว และญาติพี่น้องรังเกียจ สังคมรังเกียจ ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูลจนหาความสุขไม่ได้ และบางครอบครัวอยู่ในสภาพบ้านแตก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3. ปัญหาทางเศรษฐกิจ ในสภาพปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจของชาติกำลังประสบปัญหามาก และยังพบว่าความยากจนของประชากรในชาติยังมีอยู่มิใช่น้อย และเมื่อนักเรียนนักศึกษาได้ใช้ยาเสพติดมากขึ้น จึงทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติ และครอบครัวได้กล่าวคือรัฐจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการปราบปรามป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นจำนวนมากอีกทั้งยังต้องสั่งซื้อยาจากต่างประเทศที่จะใช้ในการบำบัดรักษา สำหรับเศรษฐกิจของครอบครัวก็ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษา และเสียเวลาในการประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้มาเลี้ยงดูและจุนเจือครอบครัว รัฐบาลต้องสูญเสียแรงงาน

4. ปัญหาทางด้านสังคม ในสภาพปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศชาติได้มีความเจริญก้าวหน้าไปมากก็ตามแต่ก็ยังปรากฏว่าผลการพัฒนาประเทศนั้น นำไปสู่ปัญหาทางสังคมมากมาย เช่น ชุมชนแออัดมลภาวะเป็นพิษ โรคเอดส์ โรคมะเร็ง อาชญากรรม เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการติดยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ที่กำลังแพร่ระบาดและลุกลามไปอย่างรวดเร็วและมากขึ้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนนักศึกษาที่ติดยาเสพติดเสียบุคลิกภาพ เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียนนักศึกษาและบุคคลอื่นๆ ที่พบเห็น ทำให้บ้านเมืองสกปรก มีการทิ้งและสูบบุหรี่ในสถานที่ต่างๆ ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษและนิสัยมักง่ายไม่มีความรับผิดชอบความมีระเบียบวินัย อีกทั้งเป็นการสร้างนิสัยที่จะนำไปสู่การใช้ยาเสพติดชนิดอื่นๆ และเมื่อติดยาเสพติดโอกาสที่จะเลิกคงจะยาก และยังมีแนวโน้มที่จะชักชวนให้ผู้อื่นใช้ยาเสพติดเช่นตนอีกด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

5. ปัญหาทางด้านความมั่นคงของชาติ เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติและถ้าประเทศใดที่มียาเสพติดแพร่ระบาดและประชากรถูกมอมเมาด้วยสิ่งเสพติดต่างๆ จึงทำให้รัฐต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีคุณภาพ และยังต้องสูญเสียงบประมาณและเจ้าหน้าที่จำนวนมาก เพื่อการปราบปรามป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด อีกทั้งพิษภัยของยาเสพติดยังเป็นภัยของสังคม กล่าวคือ เป็นอาชญากรรมทางสังคมที่จะนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ของชาติในทุกๆ ด้าน เช่น เป็นตัวบ่อนทำลายสุขภาพบุคลิกภาพของประชากร เป็นตัวสร้างอิทธิพลให้ผู้ค้ายาเสพติดโดยการนำเงินไปซื้ออาวุธเพื่อการต่อสู้ เรียกร้องในสิ่งที่ตนต้องการดังที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ และยังเป็นการสร้างความเข้าใจผิดของชาวต่างประเทศอีกด้วย และในที่สุดปัญหาของประเทศก็จะมีมากมายยากต่อการแก้ได้

1.6 สภาพปัญหาการแพร่ระบาดยาเสพติดในสถานศึกษา

ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้ทวีความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการใช้ยาเสพติดของนักเรียนในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งมีการใช้ยาเสพติดที่ร้ายแรงเกือบทุกประเภท เช่น กัญชา ยาบ้าและเฮโรอีน ปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาได้ทวีความรุนแรง

อย่างน่าเป็นห่วงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยระบาดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง และภาคเหนือ ในขณะที่ปัญหาการใช้กัญชาและเฮโรอีนยังไม่ได้ลดลงแต่ประการใด ปัญหามิได้มีแต่การใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการที่นักเรียน นักศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ขายให้กับเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง มีทั้งลักษณะของการขายเพื่อหารายได้สำหรับการซื้อหายาเสพติดมาใช้ของตนเอง และการขาย ในลักษณะของการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการค้ายาเสพติดรายย่อย ที่ปลอมตัวเป็นนักเรียน นักศึกษา เข้าไปในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการท้าทายกฎหมายเป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับเยาวชน กลุ่มนี้ คือ การสูญเสียทรัพยากร ที่สำคัญอันเป็นกำลังแรงงานของชาติในอนาคต ความล้มเหลวทางการศึกษา ความเสียหายของเศรษฐกิจในครอบครัวที่คาดหวังการมีงานทำของลูกหลาน หลังจากจบการศึกษา ปัญหาสุขภาพร่างกายอันเนื่องมาจากการใช้ยาเสพติด และโรคร้ายอันเนื่องมาจากการมั่วสุมใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการติดเชื้อโรคเอดส์ ของนักเรียน นักศึกษา ที่ใช้เข็มและกระบอกฉีดเฮโรอีนร่วมกัน และการมั่วสุมทางเพศของนักเรียนนักศึกษาที่ใช้ยาบ้าทั้งชายและหญิง ผลกระทบของปัญหาการใช้ยาเสพติดนำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนครู อาจารย์ จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือแก้และป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด (2542 : 42)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด (2544 : 65) ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ โดยเฉพาะเด็กเยาวชนในสถานศึกษาคือทรัพยากรส่วนที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพสำหรับเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป แต่หากกระบวนการพัฒนาเหล่านี้ได้ถูกทำลายไปโดยการเข้าไป เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้ว นอกจากความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในการพัฒนาแล้ว ประเทศยังสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ไปอีกด้วย ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นจะต้องเร่งดำเนินการแก้อย่างเหมาะสมและทันกาล โดยการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และในการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ได้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม ตามพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดคือ กลุ่มไม่เคยใช้ยาเสพติด กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการใช้และมีแนวโน้มที่จะติดยา กลุ่มที่ติดยา และกลุ่มที่มีพฤติกรรมค้า ยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ปัญหาที่สำคัญกับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

สันติ จัยสิน (2544 : 22 – 25) ได้กล่าวถึงการสำรวจพฤติกรรมการค้ายาบ้าของนักเรียน กรณีศึกษาที่พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดในสถานศึกษารุนแรงมาตั้งแต่ปี 2540 การสำรวจนักเรียนในปี 2542 ได้ข้อสรุปแบ่งกลุ่มนักเรียนที่เข้าไปเกี่ยวข้องมีจำนวน 3 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มเสพยาบ้าอย่างเดียว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง สนุกสนาน และอยากทดลองฤทธิ์ยาบ้าด้วยตนเอง นักเรียนกลุ่มเสพและจำหน่าย

มีพฤติกรรมจำหน่ายยาบ้าเพื่อนำเงินมาซื้อยาบ้าเสพ และนักเรียนกลุ่มผู้จำหน่ายยาบ้าโดยไม่เสพพบพฤติกรรมครอบครัวและคนใกล้ชิดเป็นผู้ค้ายาบ้า สถานการณ์การแพร่ระบาดยาบ้าในสถานศึกษาในภาพรวมจะกระจายในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นผู้เสพ โดยนักเรียนเพศชายจะเสพเป็นส่วนใหญ่ ความรุนแรงของสถานการณ์มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลการสำรวจ ด้านอุปสงค์ ยาบ้าเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดในสถานศึกษามากที่สุด จำนวนนักเรียนเสพยาบ้ามีมากขึ้นโดยตลอด โดยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสายสามัญศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 มีมากที่สุด นักเรียนระดับอาชีวศึกษาจะเป็นแผนกช่าง พฤติกรรมเสพจะเสพเป็นกลุ่มๆ ภายในโรงเรียน ปริมาณการเสพยาบ้าต่อคนต่อวันเฉลี่ยหนึ่งในสี่เม็ด ส่วนใหญ่จะไม่เสพทุกวัน โดยเสพประมาณอาทิตย์ละ 2 – 3 ครั้ง กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเสพในลักษณะนี้ปัจจุบันจะมีมากที่สุด กลุ่มนักเรียนผู้เสพติดยาบ้าที่เสพยาบ้าเกือบทุกวันมีจำนวนลดน้อยลง และส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการจำหน่ายควบคู่กันไปด้วย สาเหตุหลักเนื่องมาจากราคาขายปลีกยาบ้าทั้งภายใน โรงเรียนและในพื้นที่มีราคาสูงมากขึ้น โดยราคาต่ำสุดเม็ดละ 150 บาท และราคาสูงสุดเม็ดละ 200 บาท นักเรียนผู้เสพสามารถหายาบ้าตามจำนวนที่ต้องการได้โดยง่ายจากผู้จำหน่ายที่เป็นนักเรียนภายในโรงเรียนนั่นเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Rajabhat Phranakhon Si Ayutthaya University

ด้านอุปทาน ผู้จำหน่ายยาบ้าจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนนั้นๆ เป็นส่วนใหญ่โดยจะเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 จำนวนนักเรียนผู้ค้ามีมากขึ้น เนื่องจากราคาขายปลีกสูงมากทำให้ผลตอบแทนจากกำไรสูงขึ้น นักเรียนมีการค้าส่งตั้งแต่ 10 – 50 เม็ด มีการค้าปลีกต่ำสุดครึ่งเม็ด ภายในโรงเรียนที่มีการแพร่ระบาดยาบ้าระดับรุนแรงจะมีนักเรียน
ค้ายาบ้าแบ่งเป็นกลุ่มได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทนักเรียนระดับเอเย่นต์ กลุ่มนี้จะมีนักเรียนจำหน่ายตั้งแต่คนเดียวจนกระทั่งเป็นกลุ่มใหญ่ (ประมาณ 10 คน) พฤติกรรมการจำหน่ายจะมีแหล่งซื้อยาบ้าภายนอกโรงเรียนแล้วนำเข้ามาขายเอง หรือให้เพื่อนร่วมกลุ่มช่วยกันขาย ราคายาบ้าที่ขายให้นักเรียนประมาณเม็ดละ 100 บาท จะได้กำไรจากการขายเม็ดละ 30 – 50 บาท พร้อมทั้งให้เพื่อนที่ช่วยขายได้เสพฟรี ยาบ้าจะเข้ามาขายครั้งละประมาณ 1 กี๊ก (50 เม็ด) ในช่วงวันจันทร์ วันอังคาร จะขายดีกว่าวันอื่นๆ โดยบางครั้งจะออกไปนำยาบ้ามาขายเพิ่งอีก นักเรียนกลุ่มนี้จะเริ่มจากการเป็นผู้เสพมาก่อนแล้วพัฒนาเป็นผู้จำหน่ายรายใหญ่ภายในโรงเรียน ทำให้พฤติกรรมเสพเองจะลดลง ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเลิกเสพ เพราะต้องการขายเพื่อให้ได้ผลกำไรมากที่สุด โดยจะนำมาใช้จ่ายเที่ยวเตร่อย่างฟุ่มเฟือย นักเรียนรายหนึ่งจำหน่ายยาบ้ามานานกว่า 3 ปี จนมีประสบการณ์มากสามารถหาแหล่งซื้อยาบ้าในราคาต่ำได้ โดยมีแหล่งซื้อจำนวน 3 แหล่งด้วยกัน คือ ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ซื้อได้ในราคาคอกละ 5,600 บาท ในจังหวัดเลย บริเวณถนนติดกับแม่น้ำเหืองโดยการขับ

รถจักรยานยนต์ไปจอดข้างทางแล้วจะมีชาวลาว โบกมือติดต่อซื้อขายโดยนำข้ามแม่น้ำมาจำหน่ายคอกละ 5,200 บาท ในแหล่งคลองเตย กรุงเทพฯ มีเพื่อนวัยรุ่นไปซื้อมาในราคาคอกละ 3,600 บาท แล้วขายให้ในราคา 5,000 บาท นอกจากพฤติกรรมจำหน่ายปลีกแล้วนักเรียนกลุ่มนี้ยังพบพฤติกรรมการค้าส่งให้กับนักเรียนภายในกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย

ประเภทนักเรียนที่ขายยาบ้าโดยการซื้อจากนักเรียนด้วยกัน ซึ่งจะเป็นนักเรียนคนละกลุ่มกับเอเย่นต์ ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมเสพบ่อยครั้ง โดยจะซื้อจากนักเรียนกลุ่มแรกในราคาเม็ดละ 100 บาท จำนวนซื้อตั้ง 10 เม็ดขึ้นไป นำไปขายให้เพื่อนๆ จะได้กำไรเม็ดละ 30 – 50 บาท นักเรียนประเภทนี้ส่วนใหญ่จะขายยาบ้าเพียงลำพัง

ประเภทนักเรียนที่จำหน่ายยาบ้ารายย่อย นักเรียนกลุ่มนี้จะขายยาบ้าด้วยตัวเองโดยจะนำมาจากภายนอกโรงเรียน ปริมาณการขายจะมีจำนวนไม่มากนัก ราคาขายจะไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่จะขายเพื่อเสพ หรือขายแบ่งให้เพื่อนๆ ร่วมเสพ ตนเองจะได้เสพฟรี นักเรียนประเภทนี้จัดเป็นกลุ่มเสพภายในโรงเรียนที่เริ่มพัฒนาขึ้นมาเพื่อต้องการเงินซื้อยาบ้าศักยภาพของกลุ่มนี้ยังเข้าไม่ถึงแหล่งจำหน่ายยาบ้าราคาถูก จึงยังต้องซื้อยาบ้าเสพในราคาสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สรุปผลการสำรวจ กรณีมีมาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวดและเด็ดขาดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้กลุ่มผู้จำหน่ายรายย่อยเกรงกลัว ส่วนหนึ่งได้ลดจำนวนลง และจะจำหน่ายเฉพาะลูกค้าประจำเท่านั้น ทำให้ราคายาบ้าขายปลีกโดยทั่วไปสูงมากขึ้นจากเดิม จากเม็ดละ 80 ถึง 100 บาท เป็นเม็ดละ 150 ถึง200 บาท แต่ยังคงมียาบ้าเป็นจำนวนมากกระจายในพื้นที่เช่นปกติ นักเรียนกลุ่มผู้ค้าภายในโรงเรียนกลับเห็นเป็นช่องทางที่สร้างกำไรได้เป็นจำนวนมาก จำนวนนักเรียนที่เป็นผู้จำหน่ายจึงได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วอีกประการหนึ่งเกิดจากกลุ่มผู้จำหน่ายได้หันมาใช้นักเรียนเป็นผู้จำหน่ายแทน โดยใช้ผลกำไรเป็นสิ่งล่อใจเช่นเดียวกันนักเรียนกลุ่มหนึ่งๆ นอกจากจะจำหน่ายยาบ้าภายในสถานศึกษาแล้วยังมีพฤติกรรมการขายในชุมชน หอพัก และบ้านเช่าเพิ่มขึ้น

1.7 สาเหตุของการติดยาเสพติด

อรอนงค์ หงษ์ชุมแพ (2538 : 11 – 12) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดไว้ว่าประกอบด้วยสาเหตุ 3 ประการคือ ตัวบุคคล ตัวยา และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวบุคคล ที่ทำให้มีการติดยาเสพติด ได้แก่

1.1 ด้านบุคลิกภาพ พวกติดยาเสพติดมักมีพื้นฐานเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพผิดปกติอ่อนแอต้องพึ่งผู้อื่นตลอดเวลา หรือมีบุคลิกภาพเบี่ยงเบน ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม

1.2 ด้านจิตใจ เคยเป็นโรคจิต โรคประสาทมาก่อน หรือใช้ยากล่อมประสาทเป็นประจำ

1.3 ด้านร่างกาย ใช้ยาเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดหรือเพื่อให้สบายขึ้น

2. สาเหตุจากตัวยา ที่ทำให้ติดยาเสพติดได้ ได้แก่

2.1 เกิดจากฤทธิ์ของตัวยาเสพติดซึ่งออกฤทธิ์ระงับความเจ็บปวด ขณะเดียวกันก็ทำให้จิตใจอารมณ์สดใส เคลิบเคลิ้ม หลุดพ้นจากโลกแห่งความเป็นจริงที่เป็นทุกข์ ออกไปสู่โลกแห่งความฝันซึ่งเป็นสุขในระหว่างการออกฤทธิ์ของยาเสพติด ผู้ที่มีความทุกข์ในใจเป็นประจำต้องการหนีจากภาวะความเป็นจริง และหาทางออกโดยการใช้ยาเสพติดทำให้ติดยาได้

2.2 เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดเอง เมื่อใช้บ่อยครั้งจะเกิดการติดยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อหยุดยาจะเกิดอาการขาดยาทำให้ต้องไปใช้ยาเสพติดอีก

3. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่ทำให้ติดยาเสพติดได้ ได้แก่ อยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติด ใกล้ชิดกับผู้ติดยาเสพติด อยู่ในสังคมที่มีการขายยาเสพติดแพร่หลาย ในแหล่งชุมชนแออัดซึ่งมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด หาซื้อง่าย ทำให้วัยรุ่นซึ่งอยู่ในวัยอยากรู้ อยากเห็นอยากลอง ในสิ่งที่ตนไม่เคยมาก่อน ถูกแนะนำชักชวนให้ลองใช้ บางครั้งมีความเชื่อผิดๆ เชื่อว่ายามีฤทธิ์ทำให้ขยันสามารถทำงานได้มากขึ้น และเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว ขาดความรักความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ก็จะเป็นเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครราม
Rajabhat Mahasarakham University

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด (2542 : 3–4) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาแพร่ระบาดรุนแรงยิ่งขึ้น น่าจะมีสาเหตุปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านอุปสงค์

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ใช้ยาเสพติดเป็นกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน แต่จิตใจอ่อนไหวขาดความหนักแน่น มั่นคงขาดประสบการณ์ อยากรู้ อยากลอง ชอบลองของแปลกใหม่ในชีวิต ชอบเสี่ยงภัยแสวงหาความสนุกสนานโดยขาดความรับผิดชอบ วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ใช้ยาเสพติดสูงเมื่อเปรียบเทียบกับวัยอื่น

1.2 การเปลี่ยนแปลงวิธีการเสพยาเสพติด จากการกินไปสู่การเสพโดยวิธีสูบหรือเผาแล้วสูดควันผ่านปอด ทำให้ยาออกฤทธิ์ของยาเสพติดจากการเสพอย่างรวดเร็ว ผู้เสพจะมีอาการเมาเคลิ้ม สนุกนานอย่างรวดเร็ว ทำให้วัยรุ่นติดใจฤทธิ์ยาเสพติดจากการเสพด้วยวิธีนี้ ประกอบกับสังคมข่าวสารที่รวดเร็วในปัจจุบัน การเลียนแบบกันเองในหมู่วัยรุ่นจึงทำให้การแพร่ระบาดเป็นไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นยังมีนักเรียนนักศึกษา บางกลุ่มมั่วสุมเที่ยวกลางคืนตามแหล่งอบายมุขต่างๆ จะใช้ยาเสพติดเพื่อให้สามารถเที่ยวสนุกสนานได้ทั้งคืน โดยไม่เหน็ดเหนื่อยและไม่ง่วงนอน

1.3 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการใช้ยาเสพติดของนักเรียน ได้แก่ ปัญหาครอบครัว สภาพที่ครอบครัวตกอยู่ในสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้

หอสมุดสถาบันราชภัฏมหาสารคาม วิทยาเขตมหาสารคาม

พ่อแม่ต้องดิ้นรนหางานทำ ไม่มีเวลาให้กับลูก ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง การขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ขาดคนคอยอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดทำให้ขาดตัวแบบที่เหมาะสม ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียน ครอบครัวบางครอบครัวมีส่วนในการสร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้ยาเสพติด ครอบครัวที่ได้ประโยชน์จากการใช้ยาบ้าในการทำงาน เช่น ครอบครัวของเกษตรกรชาวไร่อ้อยไร่มัน และผู้ประกอบอาชีพในเวลา กลางคืน นักเรียนคุ้นเคยกับการใช้ยาบ้าและเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เสียหายที่จะใช้ ยาบ้า ดังเช่น ผู้ปกครองใช้อยู่

1.4 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน นักเรียนต้องเข้ากับเพื่อนต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ต้องการเป็นคนเด่นและเป็นที่รักในกลุ่มเพื่อน จึงยินดีที่จะใช้ ยาเสพติดร่วมกับเพื่อนๆ การใช้ยาบ้าในโรงเรียนจึงเป็นพฤติกรรมกลุ่ม กลุ่มเพื่อนจะมี อิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนและนักเรียนเกือบทุกคนที่เสพยาเสพติดครั้งแรกในโรงเรียน เพื่อนจะมีบทบาทในการจัดหายาเสพติดให้ทดลองเสพ

สันติ สินจัย (2544 : 34 - 41) กล่าวถึงสาเหตุการติดยาเสพติดของวงการแพทย์ วงการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ติดยาเสพติดเพราะฤทธิ์ของยา เพราะยาบางชนิดทำให้เกิดการเสพติดได้ โดยถ้าใช้อย่างสม่ำเสมออาจทำให้ร่างกายเกิดความเคยชิน ทำให้ระบบการทำงานในร่างกายผิดปรกติเปลี่ยนไปและเพิ่มความรุนแรงจนไม่อาจทนได้

2. ติดยาเสพติดเพราะความประมาทของแพทย์หรือเภสัชกร ที่ใช้ยาอย่างไม่ระมัดระวัง พร่ำเพื่อและในปริมาณไม่เหมาะสม ส่วนเภสัชกรอาจจ่ายยาโดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่มีต่อชีวิตผู้เสพ

3. ติดยาเสพติดเพราะผู้ป่วยซื้อยาเอง เช่นยาระงับการเจ็บปวด ยาระงับประสาท เป็นต้น และเมื่อใช้ปริมาณมากเกินไปก็จะทำให้ติดยาเสพติดชนิดนั้นๆ

4. ติดยาเสพติดเพราะอยู่ใกล้ชิดยาเสพติด โดยคนเมื่ออยู่ใกล้ยาเสพติดมากเท่าใดก็มีโอกาสเรียนรู้การใช้ยามากเท่านั้น โดยเฉพาะเมื่ออารมณ์แปรปรวนจะหันไปใช้ยาเพื่อระงับความทุกข์ได้ง่ายขึ้น

5. ติดยาเสพติดเพราะอยู่ใกล้ชิดคนใช้ยาเสพติด ดังจะเห็นได้จากนักเรียน นักศึกษาที่ติดยาเสพติดส่วนมากมีแนวโน้มมาจากการได้อยู่ใกล้ชิดกับผู้ใช้ยาเสพติด ได้แก่ บิดา มารดา ครู อาจารย์และเพื่อนๆ เพราะมีโอกาสได้ถูกชักชวนแนะนำ ทดลองการใช้ยาเสพติดให้ทดลองใช้ยาเสพติดได้มากขึ้น

6. ติดยาเสพติดเพราะต้องการใช้ยาลดปัญหา ผู้ติดยาส่วนหนึ่งมีผลมาจากการใช้ยาระงับประสาทเพื่อช่วยลดความเครียด วิตกกังวล ความกลัดกลุ้ม ซึ่งเป็นผลมาจากการประสบ

ปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงหาทางออกให้แก่ตนเองโดยการรับประทานยาระงับประสาท บุหรี่ สุรา กัญชา เป็นต้น

7. ติดยาเสพติดเพราะอยากทดลอง โดยสัญชาติญาณคนกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาวจะมีความอยากรู้อยากเห็นและอยากทดลองมาก เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตนเองต่อสิ่งที่ตนสงสัยว่าสิ่งเสพติดเป็นอย่างไร โดยไม่คิดถึงผลร้ายที่จะตามมาและเมื่อทดลองแล้วจะติดได้ง่ายมากและอยากเสพชนิดอื่น ๆ ด้วย

8. ติดยาเสพติดเพราะความคึกคะนอง ทั้งที่ทราบว่ายาเสพติดมีพิษร้ายแรงแต่เนื่องจากความคึกคะนองของตนเอง เพื่อแสดงความกล้าหาญ อวดผู้อื่น รับคำท้าทาย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น จึงถูกแนะนำ ชักชวนหรือถูกหลอกลวงให้ใช้ยาเสพติด เมื่อใช้บ่อยครั้งอาจทำให้ติดได้

9. ติดยาเสพติดเพราะถูกหลอกลวง เนื่องความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การผลิตยาออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น ใช้ผสมอาหาร เครื่องดื่ม ขนมหรือลูกกวาด เป็นต้น โดยมีการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับสรรพคุณ สีสันสวยงามผ่านสื่อสารมวลชน ซึ่งผู้ซื้อไม่ทราบว่าสิ่งที่รับประทานมีส่วนผสมของยาเสพติดอยู่ด้วย เมื่อเสพเข้าไปบ่อย ๆ ในปริมาณเพิ่มขึ้นอาจติดยาเสพติดได้

Rajabhat Narasuan University

10. ติดยาเสพติดเพราะแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ความรู้สึกนี้อาจเกิดขึ้นกับบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคม โดยทำให้เขามองภาพของสังคมในแง่ลบ และไม่เป็นมิตร เช่น เห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ครอบครัวโหดร้าย ถูกกลั่นแกล้ง ขาดความเมตตา ขาดการช่วยเหลือ ความรู้สึกเช่นนี้จะทำให้เขาหันเหชีวิตปฏิบัติตรงข้ามกับความต้องการของสังคม เพื่อโต้ตอบสังคม เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่หรือเสพยาชนิดอื่นๆ เป็นต้น

11. ติดยาเสพติดเพราะหลบหนีความจริง บางคนอาจมีความรู้สึกว่าชีวิตของตนมีแต่ความทุกข์ระทม หวังสิ่งใดจะพบแต่ปัญหาอุปสรรคอยู่เสมอ เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงหาทางออกด้วยตนเอง ไปใช้ยาเสพติดเพื่อให้ลืมปัญหาชีวิตที่บีบคั้นจิตใจ เมื่อใช้ไปนานๆ เข้าก็จะทำให้ติดยาเสพติดได้ จนทำให้มีอาการต่างๆ เช่น จิตเสื่อม ความจำเสื่อม ประสาทหลอน กระวนกระวาย เป็นต้น

12. ติดยาเสพติดเพราะปัญหาทางครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่ทำให้มนุษย์มีความอบอุ่นอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข แต่ถ้าครอบครัวมีปัญหาและอยู่ไม่ราบรื่น ทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เสมอ ก็จะทำให้บุคคลมีจิตใจว้าวุ่นสับสน และหาทางออกโดยใช้ยาเสพติด ก็เป็นแนวทางหนึ่งทำให้คนติดยาเสพติดมากขึ้น

13. ติดยาเสพติดเพราะบุคคลที่ตนรักและศรัทธาให้ปฏิบัติ มีคนจำนวนไม่น้อยที่ติดยาเสพติดจากบุคคลที่ตนรักและศรัทธา ได้แก่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ คนรัก เป็นต้น

ที่ร้องขอหรือสั่งการให้กระทำต่อการใช้ยาเสพติดไปในทางที่ไม่เหมาะสม เช่นสั่งให้ไปซื้อบุหรี่ สุรา หรือให้ไปจุดบุหรี่หรือผสมสุรา เป็นต้น ในที่สุดก็มีโอกาสที่จะติดยาเสพติดได้

14. ติดยาเสพติดเพราะความเชื่อที่ผิดๆ เช่นโดยเชื่อว่าการใช้ยาเสพติดจะทำให้ช่วงระยะเวลาของการพักผ่อนมีความสุขมาก เพราะฤทธิ์ยาจะทำให้ลืมความทุกข์ได้ ก็จะเริ่มจากการสูบบุหรี่ต่อไปจะสูบกัญชา เฮโรอีน มอร์ฟีนไปในที่สุด บางคนเชื่อว่าเสพยาจะทำให้สมรรถภาพทางเพศดีขึ้น เมื่อเสพเข้าไปฤทธิ์ยาทำให้มีอาการมึนงง ควบคุมสติไม่ได้หมดความละอาย ทำตามที่พอใจตนในที่สุดก็ติดยาได้

15. ติดยาเสพติดเพราะสิ่งแวดล้อม ที่บ้านหรือโรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งผู้จำหน่ายยาเสพติดหรือผู้ผลิตย่อมถูกผลักดันหรือชักนำให้ใช้ยาเสพติด ซึ่งอาจเสพด้วยความสมัครใจหรือเกรงใจ และผลที่สุดก็จะทำให้ติดยาเสพติดได้

16. ติดยาเสพติดเพราะการควบคุมการขายยายังไม่ดีพอ สืบเนื่องจากการจำหน่ายยาจากร้านขายยาภายในประเทศเป็นไปอย่างอิสระเสรีมากเกินไป มีการจำหน่ายยาโดยไม่มีใบสั่งจากแพทย์ คนทั่วไปจึงซื้อยาตามความพึงพอใจของตน

17. ติดยาเสพติดเพราะมีนิสัยเกเรโดยสันดาน ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่แตกแยก เกเรตั้งแต่เด็ก คบเพื่อนอันธพาลติดยา จะใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องบรรเทาความทุกข์ให้หมดไป เพื่อแสดงความกล้าบ้าบิ่นที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ตามความพอใจของตน

18. ติดยาเสพติดเพราะร่างกายจิตใจผิดปรกติหรือมีบุคลิกที่อ่อนแอ ซึ่งบางคนไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้จึงมีบุคลิกภาพที่ อ่อนแอ ไม่สามารถต่อสู้กับโลกภายนอกได้ จึงหันเหไปใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

1.8 ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในสถานศึกษา

1.8.1 สถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาจำแนกตามประเภท

กรมสามัญศึกษา (2539 : 27 - 28) ได้กำหนดนโยบายและมาตรการให้ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด สำรวจสถานการณ์ยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษา พบยาเสพติดที่นักเรียนใช้เสพ ดังนี้

1. เฮโรอีน สถานการณ์ระบาดเฮโรอีนในกลุ่มนักเรียนมีน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับยาเสพติดชนิดอื่น ๆ เท่าที่สำรวจจะพบในสถานศึกษาในเขตภาคใต้บางจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ซึ่งนักเรียนที่ติดเฮโรอีนโดยผสมกับน้ำใส่ในหลอดฉีดยาแล้วฉีดเข้าที่หัวเล็บซึ่งจะมองไม่เห็นรอยฉีด

2. กัญชา สถานการณ์ระบาดของกัญชาในสถานศึกษา มีการระบาดกระจายตัวอยู่เกือบทุกเขตการศึกษา แต่มีปริมาณนักเรียนที่เสพติดกัญชาไม่มากนัก ที่พบว่ามีการระบาดมาก คือ

ในเขตการศึกษา 10 ได้แก่ จังหวัด อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ และเขตการศึกษา 11 ได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นักเรียนที่เสพติดโดยส่วนใหญ่จะเสพในลักษณะเหมือนกับบุหรี่ (ยัดไส้ในบุหรี่) และในลักษณะการเสพกัญชาร่วมกับยาเสพติดชนิดอื่น

3. ยาบ้า สถานการณ์ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษา จะพบมากในเขตการศึกษา 1 ได้แก่ จังหวัด นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร เขตการศึกษา 5 ได้แก่ จังหวัด ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี เขตการศึกษา 6 ได้แก่ จังหวัด ลพบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และมีแนวโน้มสูงขึ้นมากในเขตการศึกษา 8 ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน และเขตการศึกษา 11 ยาบ้าที่แพร่ระบาดในกลุ่มนักเรียนจะมีการจำหน่ายและเสพกันในเขตพื้นที่ที่มีการผลิตยาบ้า กระบวนการจำหน่ายยาบ้าจะมีการจำหน่ายตามสถานเริงรมย์แล้วกระจายไปสู่ผู้เสพที่เป็นนักเรียน โดยเพื่อนที่เป็นนักเรียนด้วยกัน การเสพยาบ้าของนักเรียนในปัจจุบันมุ่งเสพเพื่อความบันเทิงมากกว่าการเสพเพื่อการดูหนังสือได้นาน การระบาดในกลุ่มนักเรียนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีจำนวนผู้ติดยาบ้าเพิ่มสูงขึ้นมาก

4. สารระเหย สถานการณ์ระบาดของสารระเหยในสถานศึกษามีการแพร่ระบาดไปทุกจังหวัดของประเทศ สำรวจพบว่ามีการแพร่ระบาดมากในพื้นที่เขตการศึกษา 9 ได้แก่ จังหวัด อุดรธานี ขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู เขตการศึกษา 10 เขตการศึกษา 11 และกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสารระเหยมีราคาถูก หาซื้อง่ายพกพาได้สะดวก ทำให้การแพร่ระบาดของสารระเหยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องต่อไป เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่ควบคุมการผลิต การซื้อขายสารระเหย

5. ยาเสพติดอื่นๆ ได้แก่

5.1 บุหรี่และสุรา มีการระบาดในกลุ่มนักเรียนมากกว่ายาเสพติดอื่นๆ ทั้งนี้เพราะหาซื้อได้ง่าย ฤทธิ์รุนแรงน้อยกว่ายาเสพติดชนิดอื่นๆ สังคมโดยส่วนใหญ่ยอมรับได้ พบว่านักเรียนที่ติดบุหรี่มีโอกาสที่จะไปเสพติดยาเสพติดชนิดอื่นๆ ได้ง่าย

5.2 โคเคนและยาอี มีการระบาดในกลุ่มนักเรียนทั่วไปน้อยมาก มักพบในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะการเงินดีมาก หรือกลุ่มนักเรียนที่หารายได้อยู่ในวงการบันเทิง

5.3 แวเลี่ยมและยากล่อมประสาท มีการระบาดในกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ยาชนิดนี้มีลักษณะเป็นเม็ดสีฟ้า สีเหลือง ฯลฯ มีจำหน่ายตามร้านขายยาทั่วไป ราคาถูก พบว่ากลุ่มนักเรียนหญิงจะมีการใช้ยาดังกล่าวกันมาก

1.8.2 สถานการณ์แพรระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

สันติ จัยสิน (2544 : 47-49) กล่าวว่า... จากการที่การแพร่ระบาดของยาบ้าเข้าไปในสถานศึกษาหลายแห่งทั่วประเทศ สำนักวิจัยเอแบค-เดเอสซีอินเตอร์เนดาโพลส์ (เอแบคโพลส์) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ทำการสำรวจเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม จากนักเรียนนักศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย จากสถานศึกษา 1,017 แห่ง ในพื้นที่ 32 จังหวัด ผลจากการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. จากนักเรียนนักศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย จำนวน 5,365,942 คน พบว่ามีผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวน 663,290 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 12.4 เมื่อพิจารณาลักษณะการเข้าไปเกี่ยวข้อง พบว่าส่วนใหญ่เข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะของการเป็นผู้ใช้ยาเสพติด 285,866 คน รองลงมาคือผู้มีประสบการณ์ในการใช้ 143,607 คน ผู้ติดยาเสพติด 80,819 คน ผู้ค้ายาเสพติด 56,499 คน ผู้ติดและค้ายาเสพติด 50,442 คน และผู้ใช้และค้ายาเสพติด 46,057 คน

2. ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 663,290 คน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 34.2 ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา ศึกษาระดับ ปวช. และมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 26 และ 24 ตามลำดับ

3. จากนักเรียน นักศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนน 663,290 คน เมื่อพิจารณาแยกตามสังกัด พบว่า จำนวนนักเรียน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวนถึง 82,333 คน (12.4 %)

1.9 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดยาเสพติด

ณัฐสิทธิ์ เอี่ยวเจริญ (2541 : 101) กล่าวว่าการแพร่ระบาดของการใช้ยาและการติดยาเสพติดในปัจจุบัน มีมากและมีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีแนวโน้มเอียงที่จะใช้ยาและติดยาเสพติดมีปริมาณที่สูง ทั้งนี้มีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1. ตัวยา เป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการใช้ยาและยาเสพติด เมื่อกล่าวถึงยานั้นมีความหมายไปถึงแหล่งผลิตยาจำหน่ายยา ฤทธิ์ของยาและผู้ใช้ยา ซึ่งในปัจจุบันนี้การซื้อขายยาเป็นไปอย่างแพร่หลาย และหาได้ง่ายในราคาที่ไม่แพงนัก มีสีสรรสวยงามน่ารับประทาน และยายังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อีกด้วย เมื่อยามเจ็บป่วยก็ต้องใช้ยาในการบำบัดรักษา จะเห็นได้ว่ามียาบางชนิดที่มีฤทธิ์ยาร้ายแรงทำให้เสพติดได้ง่าย เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เป็นต้น ถ้าหากใช้ยาประเภท ดังกล่าวอย่างไม่ระมัดระวังแล้วก็จะทำให้มีผลต่อการติดยาได้ง่ายมาก ถึงแม้รัฐบาลได้ออกกฎหมายควบคุม และปราบปรามยาประเภทดังกล่าวอย่างเข้มงวดแล้วก็

ตาม แต่ก็ยังปรากฏว่ามีผู้เสี่ยงกระทำการค้าขายยาประเภทดังกล่าวอยู่จนทุกวันนี้ ซึ่งทำให้ยาเสพติดค่อนข้างจะหายาก มีราคาแพงและผิดกฎหมายจึงทำให้ผู้หันเหไปใช้ยาชนิดอื่นแทน เช่น ยานอนหลับ ยาขยัน ยากล่อมประสาท ยากระตุ้นประสาท ยาแก้ปวด เป็นต้น ซึ่งยาเหล่านี้สามารถหาซื้อได้ง่ายมากจากร้านขายยาหรือตามแหล่งลักลอบ ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของยา และการที่บุคคลหันไปใช้ยาเสพติดชนิดต่างๆ ทดแทนนั้นเพราะยาบางชนิดมีฤทธิ์ต่อระบบประสาท ทำให้ผู้ใช้ยาเกิดความพึงพอใจ ลืมความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียดไปได้ชั่วขณะ และในที่สุดเมื่อใช้ยาประเภทนั้นบ่อยๆ ก็จะทำให้ตกเป็นทาสของยาเสพติดได้ ซึ่งถ้าหากขาดยาก็จะทำให้ผู้นั้นเกิดความรู้สึกกระสับกระส่าย กระวนกระวายอารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิด ร่างกายซูบผอม ปวดศีรษะ ปวดท้อง มีความต้องการที่จะหายามาใช้อีก เพื่อให้ร่างกายและจิตใจทำงานได้ตามปรกติ

2. คน นับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เกิดการแพร่ระบาดของการใช้ยาและยาเสพติด เนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ยาในการบำบัดรักษาอาการป่วยนั้นๆ หรือเนื่องจากความต้องการ และความพึงพอใจต่อการให้ยาชนิดต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่เป็นวัยรุ่นจะนิยมใช้ยากันมากซึ่งในระยะเริ่มแรกของการใช้ยาก็ยังไม่มีอาการติด แต่เมื่อใช้ไปในระยะเวลานาน และปริมาณที่มากขึ้นก็จะทำให้ติด ยาเสพติดได้ และในการติดยาเสพติดที่เกิดจากคนนั้นเป็นผลจากเหตุดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2.1 บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นลักษณะรวมของบุคคล และเป็นผลมาจากการ อบรมเลี้ยงดู การให้ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ แก่นักเรียน นักศึกษาที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา บุคลิกภาพของบุคลใดอ่อนแอ ก็มีแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติดได้ง่าย โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีนิสัยเกเร ขาดความรักความอบอุ่น มีความบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ ชอบประพฤติตนไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์กับสังคม อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จึงหันเหชีวิตโดยการใช้ยาหรือยาเสพติดเพื่อคลายความทุกข์ ความเครียด ความวิตกกังวล และในที่สุดก็จะตกเป็นทาสของยาเสพติด และมีบุคลิกภาพที่อ่อนแอไม่พึงปรารถนาของสังคม

2.2 ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันนี้มีความก้าวหน้า เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น มนุษย์ทุกคนต้องดิ้นรนในการเสาะแสวงหาความรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว การมีความรู้เรื่องยาย่อมมีส่วนในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้บุคคลนั้นๆ ใช้ยาไปในทางที่ผิดหรือกระทำผิดกฎหมายของการใช้ยาได้แต่ก็ปรากฏว่านักเรียน นักศึกษา ยังมีความสับสนในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยาโดยขัดกับหลักการที่ได้รับจากสถานศึกษากับการปฏิบัติจริง เช่น ยังเห็นภาพครู อาจารย์ พ่อแม่ เพื่อนๆ และญาติพี่น้อง เสพยาเสพติดได้โดยไม่มีผลอะไรเกิดขึ้น จึงทำให้เกิดความคิดในการเรียนรู้โดยอยากทดลองใช้บ้าง และในที่สุดก็เป็นทาสของยาเสพติดไปในที่สุด

2.3 ทัศนคติและค่านิยม ในสภาพของสังคมในปัจจุบันนี้ยังมีการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมผิด ๆ ให้แก่นักเรียน นักศึกษา เช่น ผู้ชายต้องแสดงความกล้าหาญและ ในลักษณะต่าง ๆ ต้องดื่มสุรา สูบบุหรี่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและเพื่อนฝูงถึงแม้สิ่งเหล่านั้นจะต้องเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตและทำให้ตกเป็นทาสของยาเสพติดก็ตาม

3. สภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชีวิตของนักเรียน นักศึกษาหันเหไปใช้ยาและยาเสพติดได้มากขึ้น เช่น สภาพแวดล้อมของเพื่อนๆ ที่ใช้ยาเสพติด สภาพแวดล้อมของชุมชนแออัด สภาพแวดล้อมตามศูนย์การค้า คอฟฟี่ชอฟ หรือแหล่งมั่วสุมอบายมุขต่างๆ สภาพของครอบครัวที่ทะเลาะเบาะแว้งหรือแตกแยก สภาพแวดล้อมของ โรงเรียนที่อยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมอบายมุข สิ่งต่างๆ ดังกล่าว เป็นตัวส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา ไปใช้ยาและยาเสพติดเพื่อการทดลอง การชักชวนจากเพื่อน การประชดชีวิตของตนเอง และ ผลที่สุดก็จะทำให้เป็นทาสของยาเสพติด

4. สภาพพัฒนาการวัยรุ่น เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากเป็นวัยที่คาบเกี่ยวกันระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวที่นำไปสู่การใช้สารเสพติดได้ในที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Rajabhat Maha Sarakham University

1.10 สถานการณ์และแนวโน้มการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา

ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาในภาพรวมกล่าวได้ว่ากระจายไปทั่วไปทุกพื้นที่ของประเทศ จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย การศึกษาของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการศึกษาสถานการณ์ยาเสพติด ในสถานศึกษาของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ตลอดจนข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทำให้เห็นภาพสถานการณ์ในภาพรวม และแนวโน้มของปัญหาซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด. 2542 : 31)

1. มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น มีการเกิดขึ้นของแหล่งบันเทิง และอบายมุขรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นรองรับความต้องการของคนในสังคม ประกอบกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่มีกลุ่มอิทธิพลอยู่เบื้องหลังการค้าและผู้ขายผู้ผลิตยังได้กำไรงดงามจากการผลิตและการขายยาเสพติด

2. สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารระเหยไม่ได้ลดลง แต่ยังคงมีการแพร่ระบาดอย่างกว้างขวางในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนแออัดในเขตเมือง และกรุงเทพมหานคร ในขณะที่ยังไม่มีมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของสารระเหยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สารระเหยจึงเป็นยาเสพติดที่หาได้ง่ายและมีราคาถูก

3. การแพร่ระบาดของเฮโรอีนในสถานศึกษา ยังมีต่อไปในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร แม้ว่าจะมีราคาแพงและหาได้ยากขึ้น แต่ผู้เสพก็ซื้อในราคาที่แพงขึ้น ประกอบกับมีนักเรียน นักศึกษาที่ติดเฮโรอีน อยู่ในสถานศึกษาจะเกิดภาพของการหาเหยื่อใหม่ เพื่อให้ได้เงินและเฮโรอีนมาเสพ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ต่อนักเรียนที่ติดเฮโรอีน ที่จะต้องหาลูกค้าขยายเครือข่ายของตนไม่มีที่สิ้นสุด ประกอบกับฤทธิ์ของเฮโรอีนที่ติดง่าย จะทำให้ปัญหาการติดเฮโรอีนในสถานศึกษา ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแก้

สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 3) กล่าวว่า...จากรายงานผลการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งทางด้านการลดปริมาณยาเสพติด และลดความต้องการยาเสพติด แม้จะกล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่งก็ตาม แต่โดยภาพรวมเหมือนว่าปัญหายาเสพติดกลับจะขยายความรุนแรงขึ้น

ดังจะเห็นได้จากรายงานของสื่อมวลชนบ่อยๆ เรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับยาบ้าและยาเสพติดอื่นๆ พฤติกรรมการผลิต ลักลอบค้าและการใช้ยาเสพติดในรูปแบบแปลกๆ มีปรากฏเป็นข่าวให้เห็นเช่นเดียวกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นเด่นชัดว่า ปัญหายาเสพติดยังคงมีอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง การค้นพบที่จะมีแนวโน้มลดลงของการใช้ยา เสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นเพียงแค่เครื่องชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเพิ่มขึ้น ในการใช้ ยาเสพติดชนิดอื่นๆหรืออาจเป็นสัญญาณ บ่งถึงการที่จะเกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดใหม่ขึ้นมาแทนที่เท่านั้น

ในด้านการแพร่ระบาดก็เช่นเดียวกัน ปัจจุบันปริมาณการจำหน่ายยาบ้านับว่ามีปริมาณมากขึ้น และกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งขยายฐานกลุ่มประชากรที่เสพยาบ้าจากประชากรแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มประกอบอาชีพเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่งกลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรมไปสู่เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 26) สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 3 – 4) ได้กล่าวว่านอกจากวงจรการผลิตการค้า และฤทธิ์ของยาเสพติดแล้ว สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อกูลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดด้วยเหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว โดยขาดการเตรียมความพร้อมที่ดี ทำให้เกิดปัญหาด้านแรงงาน และปัญหาการดำรงชีพด้วย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่โรงเรียนจะต้องตอบสนองต่อนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนต้องเปลี่ยนไป ครูจะมีความผูกพันกับวิชาที่สอนมากกว่าที่จะผูกพันใกล้ชิดกับนักเรียน สถาบันครอบครัวโรงเรียนได้อ่อนแอลงไม่สามารถเป็นที่พึ่งของเยาวชนภายในกรอบของสังคมได้จึงทำให้การเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดขาดหายไป โอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการใช้ยาเสพติดมากขึ้น

2. แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

2.1 แนวคิดในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

กรมการศาสนา (2539 : 2 - 9 อ้างอิงใน สุเมธี จันทร์หอม 2544 : 46-48) กล่าวว่า การป้องกันยาเสพติด หมายถึงการให้คำปรึกษาข่าวสาร ความรู้และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต ยาและสารเสพติด เพื่อป้องกันตนเองครอบครัวและชุมชนให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีต่างๆ ในการป้องกันและแก้ปัญหาปัญหายาเสพติดได้มีผู้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

1. อโตมิสติค คอนเซพ (Atomistic Concept) แนวคิดนี้เชื่อว่า การแก้ปัญหาของระบบใหญ่ได้ จำเป็นต้องแก้หรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อย แต่ละระบบให้ดีเสียก่อน ในกรณีการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลง "บุคคล" แต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจึงจะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จโดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

2. โสเครติค เรชั่นโมเดล (Socratic – Ration Model) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคคล ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์ ทุกคนมีเหตุผลและพร้อมที่จะตอบสนองต่อข่าวสารใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.โซเซียล ไซโครโลจิคอล โมเดล (Social – Psychological Model) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลง "พฤติกรรมของบุคคล" จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มซึ่งเขาผูกพันอยู่ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ มี 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การหลอมละลาย ทัศนคติ ค่านิยมและรูปแบบพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม

3.2 ทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เกิดการเปลี่ยนแปลง

3.3 การคงที่ของทัศนคติค่านิยม และพฤติกรรมที่บังเกิดขึ้นใหม่

4. โฮลิสติค คอนเซป (Holistic Concept) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับ "สภาพแวดล้อม" โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมให้สอดคล้องและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล จึงนับเป็นวิธีที่จำเป็นต่อสังคมที่สลับซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทรามดังนี้ การลดความต้องการยาเสพติด ด้วยการแก้ปัญหาซึ่งเน้นที่ตัวบุคคลเพียงด้านเดียวย่อม ไม่ประสบความสำเร็จควรต้องมีการสร้างสรรค์ ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรม ของสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาตัวบุคคลด้วยโดยมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ คือ

4.1 ลิเบอร์รอล โมเดล (Liberal Model) คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมรูปแบบนี้ จะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในการกิจกรรมต่าง ๆ

4.2 แรดดิคอล โมเดล (Radical Model) คือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบฉับพลันทันทีโดยการนำหลักจิตวิทยามวลชนมาใช้ เช่น การปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่วิธีนี้ในต่างประเทศนิยมใช้ปฏิบัติอยู่ (สุรพล ปธานวณิช, 2523 : 108 อ้างใน สถิติ กุลสอน 2540 : 31)

5. เฮเลน โนว์ลิส (Helen Nowlis อ้างใน สมศักดิ์ เทศงามถ้วน. 2539 : 40–41) ได้เสนอแนวคิดการมองปัญหายาเสพติดไว้ 4 รูปแบบ

5.1 รูปแบบศีลธรรม – กฎหมาย (The Legal – Moral Model) แนวความคิดนี้มองปัญหายาเสพติดโดยให้ความสำคัญกับ "ยา" ซึ่งถูกจำแนกออกเป็นชนิดที่ปลอดภัยและชนิดเป็นอันตราย คำว่า "ปลอดภัย" หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้ ดังนั้นวิธีการที่จะแยกตัวยาออกไปจากคน จึงใช้วิธีออกกฎหมายควบคุม การลงโทษ การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา การเพิ่มราคาของยา ซึ่งมีผลต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างรุนแรง ก็จะช่วยยับยั้งการใช้ยาลงได้ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาบางชนิด ชี้แจงให้ทราบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับยาในแง่กฎหมาย ตลอดจนบทลงโทษที่ทำให้คนกลัว

5.2 รูปแบบของสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) แนวความคิดนี้มองเป็นปัญหายาเสพติดเป็นเรื่อง ของสุขภาพอนามัยหรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บและมองว่า ยาที่ก่อผลให้คนเกิดการติดยาได้เป็นปัญหาที่รุนแรง การเพิ่มราคาซื้อขายยาเสพติดให้สูงขึ้นหรือการทำให้สังคมลดการยอมรับหรือ การควบคุมยาไม่ให้หาได้ง่ายจะเป็นแนวทางลดปัญหาการใช้ยาเสพติด ได้ด้วย

5.3 รูปแบบจิตวิทยาสังคม (The Psycho – Social Model) แนวความคิดนี้เชื่อว่าคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบ คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการใช้ยาและผู้ใช้ยาเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญและความสนใจ การที่แนวคิดนี้เน้นที่ตัวคนและบทบทขององค์ประกอบทางสังคม จึงเสนอว่า การแก้ปัญหาควรให้ความสำคัญ ของความต้องการของบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การให้ข้อมูล การใช้ยาในทางที่ถูก

5.4 รูปแบบสังคม – วัฒนธรรม (The Social – Cultural Model) แนวความคิดนี้เน้นสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาก ดังนั้นควรจะต้องมีการปรับปรุงสังคมให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษาลดความเคร่งครัดและความไม่เป็นกันเอง แต่มุ่งคำนึงถึงนักเรียนในฐานะ เป็นมนุษย์ให้มากขึ้น บริการด้านสุขภาพอนามัยและบริการทางสังคมอื่นๆ ควรจะได้คำนึงถึงผู้รับบริการให้มากขึ้น การออกกฎหมายควบคุมพฤติกรรมของคนจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี (Helen Nowlis อ้างใน สมศักดิ์ เทศงามถ้วน. 2539 : 40 – 41)

2.2 พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนำไปสู่การพึ่งยา

จอนห์และเบทท์ (John and Battes, 1985 อ้างในสถิตย์ กุลสอน. 2543 : 33–34) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบ 4 ประการที่ทำให้คนเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปพึ่งพายาเสพติด มีดังนี้ คือ

1. เซลฟ์ เดโลเกชัน (Self – Derogation) การที่เด็กไม่ได้รับแรงเสริม หรือการสนับสนุนให้เกิดความรู้สึก การยอมรับถือตนเอง จะเกิดความรู้สึกต่ำต้อยและมีพฤติกรรมในทางที่ไม่เหมาะสม

2. เพอร์ อินฟลูเอนซ์ (Per Influence) อิทธิพลจากกลุ่มถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เด็กเริ่มทดลองใช้ยาเสพติด

3. โซเชี่ยนคอนโทล (Social Control) การควบคุมทางสังคมมีผลต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้นๆ การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเบี่ยงเบนไปจากกลุ่มหรือบรรทัดฐานของกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของบุคคลนั้นๆ (Socialization) หากบุคคลนั้นขาดแรงจูงใจหรือแรงสนับสนุนให้มีพฤติกรรมที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสม บุคคลนั้นก็มีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมนั้นๆ ได้

4. เออรี สับสแตนท์ยูส (Early Substance Use) การเริ่มใช้สารเคมีบางอย่างมาก่อนก็จะมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การใช้ยาและสิ่งเสพติดชนิดอื่นๆ ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University

3. นโยบายแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

3.1 นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาล

สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย (2544 : 2 - 14) กล่าวว่ารัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา โดยใช้หลักการป้องกันนำหน้าการปราบปรามผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด โดยทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรในสังคมจะต้องผนึกกำลังร่วมกันให้เป็นพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว ในการดำเนินงานแก้ปัญหายาเสพติดจะต้องยึดพื้นที่เป็นหลัก เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหา โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาและให้ความสำคัญกับการป้องกันด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน เพื่อละอุปสงค์ด้านยาเสพติด ขณะเดียวกันก็เพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอย่างเฉียบขาด จริงจัง และการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เพื่อลดปริมาณอุปทานยาเสพติดและเพื่อให้การดำเนินงานแก้ปัญหายาเสพติด

บังเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว รัฐบาลจึงประกาศคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 เรื่อง แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. การปลุกพลังแผ่นดินและการป้องกัน กระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของปวงชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่จะมีต่อประเทศชาติ และบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหา โดยตระหนักว่าการที่จะเอาชนะยาเสพติดได้มิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกองคาพยพในสังคมจะร่วมกันผนึกกำลังเป็นพลังของแผ่นดิน เข้าต่อสู้และเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว โดยใช้มาตรการป้องกันนำการปราบปรามด้วยการดูแลและสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก เยาวชนและกลุ่มเสี่ยงต่างๆ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆ โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการการป้องกันและสร้างความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านตามแนวชายแดน

2. การควบคุมตัวยาและสารเคมี ตรวจสอบ ควบคุม และสกัดกั้น สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติดซึ่งจะออกไปสู่แหล่งผลิตที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งควบคุมตัวยาหรือสารอื่นที่อาจสามารถนำมาใช้ทดแทนยาเสพติดได้

3. การปราบปราม พัฒนาบุคลากรทั้งทางด้านความรู้ จิตสำนึกและพลังศรัทธาควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี วิธีการ และการสนับสนุนต่างๆ ในการสืบสวนปราบปรามตลอดจนนำมาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ลิดรอน และทำลายเครือข่ายการผลิต นายทุน ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้มีอิทธิพล ผู้สมคบ ผู้ขน ผู้ค้ารายกลางและรายย่อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเฉียบขาด

4. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำลายโครงสร้างของปัญหายาเสพติดโดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้เสพติดออกมาบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจและระบบบังคับตลอดจนจัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูเพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูที่มี ประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึง

5. การข่าว จัดและพัฒนางานด้านการข่าว การประสานการข่าวและการปฏิบัติการด้านการข่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ให้เป็นระบบ สามารถสนับสนุนการปราบปรามโดยเฉพาะการปราบปรามการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ การปราบปราม

Rajabhat Rajanagarindra University

เครือข่าย ผู้ผลิต นายทุน ผู้มีอิทธิพล ผู้สนับสนุนผู้ค้ารายสำคัญ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

6. การอำนวยการและการประสานงาน พัฒนางานด้านการอำนวยการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งทุกส่วนของสังคมไทยโดยขจัดปัญหาอุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆ ให้หมดสิ้นไป (โดยทลายกำแพงของส่วนราชการต่างๆ เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด) กำหนดลักษณะพื้นที่ที่จะเข้าดำเนินการโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ อันจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

7. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม พิจารณาปรับปรุง แก้ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนการยุติธรรมในคดียาเสพติด ให้เอื้ออำนวยต่อการแก้ปัญหาตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรม และขจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม เป็นไปด้วยความเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรมตลอดทั้งเอื้ออำนวยตามนโยบายการให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย เป็นต้น

8. ความร่วมมือระหว่างประเทศ ดำเนินการด้านการต่างประเทศ เพื่อผลักดันและกดดันให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหายาเสพติดของประเทศโดยเฉพาะ และของภูมิภาคและประชาคมโลกโดยรวม โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

9. การวิจัย พัฒนา และติดตามประเมินผล จัดและสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และติดตามประเมินผลแผนงาน โครงการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างเป็นวิชาการ เพื่อพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างมีหลักการและอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงซึ่งได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นระบบ

3.2 นโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา

คณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ (ปปส.ศธ.) ได้กำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ที่สถานศึกษาและหน่วยงานในสังกัดต้องถือปฏิบัติ ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (อ้างถึงหนังสือที่ ศธ 0112/1038 ลว. 22 ม.ค.2545) ดังนี้

1. สถานศึกษาต้องกำหนดให้ครู อาจารย์ รับผิดชอบและดูแลนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิด โดยกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างครู อาจารย์ ต่อจำนวนนักเรียน นักศึกษา และครอบครัวของนักเรียน นักศึกษา

2. สถานศึกษาต้องประสานงาน และขอความร่วมมือผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

ปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมวิชาชีพ ตำรวจและทหาร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ ปัญหายาเสพติด ในรูปแบบคณะกรรมการประจำสถานศึกษา

3. หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ต้องถือว่างานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดมีความสำคัญยิ่ง และต้องกำหนดไว้ในแผนงานและกิจกรรมตลอดทั้งปี รวมทั้งต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติดกับนักเรียน นักศึกษา อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. ให้สถานศึกษาถือว่า นักเรียน นักศึกษาที่ติดยาเสพติดเป็นเสมือนผู้ป่วย จะต้องไม่ไล่ออก ต้องให้ความช่วยเหลือ ดูแลและส่งไปบำบัดรักษา กรณีที่นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับการบำบัดรักษาแล้ว หากมีความประสงค์ไม่กลับมาเรียนในสถานศึกษาเดิม ให้สถานศึกษาจัดหาสถานศึกษาให้ใหม่ โดย สถานศึกษาใหม่ต้องร่วมมือรับนักเรียน นักศึกษา และไม่ทอดทิ้งนักเรียนนักศึกษาเหล่านี้

5. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ทุกคน ต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายให้ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษา และให้ปลอดยาเสพติด ภายในปีการศึกษา 2544

6. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษา หากพบข้อมูลหรือเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในสถานศึกษา ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับทราบทันทีจนถึงกรมต้นสังกัด เพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแก้ปัญหายาเสพติด

7. ให้หน่วยงานทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการลงโทษตามขั้นตอนของวินัย และกฎหมายอย่างเด็ดขาดทันทีที่พบว่า ครู อาจารย์และบุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษา มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และกรณีที่กระทำความผิดอย่างชัดแจ้งหรือถูกจับกุมดำเนินคดี ให้ดำเนินการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน และหากผู้บริหารขาดความเอาใจใส่และรับผิดชอบ ผู้บริหารจะต้องได้รับการลงโทษ

8. ครู อาจารย์ บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ที่มีผลงานและได้ดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง จนสำเร็จตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และตามโครงการโรงเรียนสีขาว จะได้รับการพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

9. หน่วยงานในระดับกรม ต้องให้ความสำคัญในการควบคุม กำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดอย่างใกล้ชิดและจริงจัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Rajabhat Phranakhon University

10. ให้กรมและหน่วยงานทางการศึกษา ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และรายงานผลให้คณะกรรมการ ป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดกระทรวงศึกษาธิการทราบ

3.3 นโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3.3.1 นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 4) ได้กำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติด ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทุกระดับ กำหนดแผนป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา และพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดให้มีระบบทันสมัย สามารถค้นคว้า อ้างอิงได้สะดวก

2. เร่งพัฒนาหลักสูตร วิธีสอน สื่อ และกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องสารเสพติดให้เหมาะสมกับระดับชั้นและชุมชน

3. เร่งรัดสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญในการใช้ยุทธศาสตร์ การป้องกันประสมประสานในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้นักเรียน

4. พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันนักเรียน

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ทั้งในและนอกสถานศึกษาให้เกื้อกูลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา หน่วยงานต่างๆ ชุมชน และองค์กรเอกชนร่วมมือในการพัฒนานักเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด

7. เร่งรัดใช้การประชาสัมพันธ์หลายๆ รูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสภาพชุมชน

8. เร่งรัดให้หน่วยงานทุกระดับ ประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ

3.3.2 การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สั่งการให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยให้ดำเนินการในระดับจังหวัดและโรงเรียน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับจังหวัด (ก.ป.ศ. ระดับจังหวัด)

2. ให้คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ประสานการดำเนินงานตามแผนนโยบายมาตรการ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำกับดูแล ติดตามการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัด

3. ให้คณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับจังหวัด ประสานการดำเนินงานกับคณะกรรมการ ป.ป.ส. ระดับจังหวัด เพื่อให้ดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในระดับจังหวัดเกิดประสิทธิภาพ และดำเนินงานไม่ซ้ำซ้อนกัน

4. ให้คณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับจังหวัด ประชุมเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเดือนละ 1 ครั้ง และให้รายงานผลการประชุมดังกล่าวให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทราบทุกครั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

5. ให้คณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับโรงเรียน ประชุมเพื่อดำเนินการป้องกันและรายงานให้คณะกรรมการฯ ในระดับ จังหวัดทราบทุกครั้ง

6. ให้สถานศึกษาทุกแห่งพิจารณาเลือกผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

7. ให้ผู้บริหารสถานศึกษากำชับครู อาจารย์ทุกคน โดยเฉพาะครูประจำชั้นได้ดูแลและเอาใจใส่นักเรียนในความปกครองอย่างสม่ำเสมอ และเข้าช่วยแก้ปัญหาทันทีที่นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด

8. ให้สถานศึกษาสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา (บริเวณใกล้เคียง) อย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันมิให้มีการลักลอบจำหน่ายยาเสพติดในสถานศึกษา

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาการยาเสพติดในสถานศึกษาอย่างจริงจัง แต่การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันก็ยังทวีความรุนแรงมากขึ้น และมีวิธีการแพร่ระบาดที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายจึงจะแก้ปัญหาสำคัญของชาติได้

3.4 ยุทธศาสตร์ 9 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. จัดโครงการ "ครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น" เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

2. นำศาสนธรรมสู่เด็กและเยาวชนเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิตด้วยความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนาและโรงเรียน

3. สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี และเคารพในประโยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน ด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมตามหลักสูตร และแนวทางของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกตามหลักสูตรของนักศึกษาวิชาทหาร

4. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นนิสัย เพื่อพัฒนาสุขภาพกายและจิตใจ เสริมสร้างวินัยในตนเองและสามารถทำงาน ร่วมกันเป็นคณะ

5. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เล่นดนตรีเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและเสริมสร้างสุนทรียภาพ

Rajabhat Mahasarakham University

6. ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มีช่องทางในการแสดงออกและสื่อสารที่หลากหลาย และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับโลกแห่งอนาคต

7. ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจ และผูกพันต่อรากฐานทางวัฒนธรรมและสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยความมั่นคงและรู้เท่ากัน

8. ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึกทักษะชีวิตและภูมิต้านทานต่อยาเสพติด และอบายมุข และจัดระบบดูแลนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึง โดยสร้างเครือข่ายแนะแนวภายในโรงเรียน

9. วางแนวทางที่จะร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนผู้หลงติด ยาเสพติด

3.5 มาตรการการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 28) ได้เสนอมาตรการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.1 นำเรื่องยาเสพติด (drugs education) เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทยทุกคน

1.2 จัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละระดับ

1.3 ให้โรงเรียนในทุกระดับมีระบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษาด้วยการสร้างความตระหนัก การให้ตัวแบบ การปรับพฤติกรรม และการควบคุมตนเอง

2. ด้านนักเรียน

2.1 ให้นักเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ปัญหายาเสพติด

2.2 สร้างทักษะในการแก้ปัญหาที่ตนเองอาจจะเผชิญอย่างถูกวิธีและไม่หันไปพึ่งยาเสพติด

2.3 ป้องกันมิให้นักเรียนนักศึกษาที่เป็นเด็กดีกลายเป็นเป้าหมายของผู้ใช้ยาเสพติดหรือตกเป็นเหยื่อของนักค้ายาเสพติด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2.4 ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษาให้ลดละเลิกยาเสพติด โดยการกระตุ้นให้ฉุกคิดและตัดสินใจด้วยตนเองว่าพฤติกรรมใดควรทำพฤติกรรมใดไม่ควรทำ จัดค่ายยุวชนต้านภัยยาเสพติด เป็นต้น

3. ด้านบุคลากร

3.1 พัฒนาบุคลากรเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2 พัฒนาครูในโรงเรียนให้มีขีดความสามารถที่จะให้คำปรึกษาหารือและแก้ปัญหาเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ทดลองยาเสพติด ใช้ยาเสพติด และติดยาเสพติด

4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4.1 ส่งเสริมการรวมกลุ่มหรือชมรมเพื่อให้เกิดเป็นพลังในการต่อต้านยาสพติดในสถานศึกษา

4.2 จัดทำแผนและดำเนินการรณรงค์ให้กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 25 ปี ให้มีทัศนคติปฏิเสธยาเสพติดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาต่อต้านยาเสพติด

4.3 จัดโครงการโรงเรียนสีขาว

5. ด้านครอบครัว

5.1 สร้างความรักและความอบอุ่นในครอบครัว

5.2 สร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเพื่อการป้องกันยาเสพติด

3.6 หลักการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

หลักการป้องกัน หมายถึงการให้การศึกษา การให้ข้อมูลและความรู้แก่เยาวชนหรือประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้การสื่อข้อความและการใช้ความรู้ตรงเป้าหมาย อรเพ็ญ นาควัชระ(2526 : 167) และวีณา นนทพันธาวาทย์ (2530 : 22) กล่าวว่า การป้องกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์ระหว่างกันจากการให้บุคคลใดๆ ระบบการกระทำในสิ่งที่ได้ทำมาแล้วโดยวิธีการกักขัง การบำบัดรักษา การสั่งการ ไปจนถึงการไม่ส่งเสริมในการริเริ่มใดๆ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

ภาณุพงษ์ จิตะสมบัติ (2542 : 7) ได้กล่าวถึงกระบวนการป้องกันการแพร่ระบาดยาเสพติด ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันสกัดกั้น ตัดตอนเพื่อมิให้บุคคลเข้าไปสู่ในกระบวนการยาเสพติด พอจะสรุปได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การป้องกันระยะแรก (Primary Prevention) เป็นการป้องกันในระดับครอบครัวชุมชน และสถานศึกษา ในกระบวนนี้เป็นการป้องกันประชาชนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติดไม่ให้ไปทดลองใช้ หรือป้องกันการใช้ยาในทางที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 2 การป้องกันในระยะที่ 2 (Secondary Prevention) เป็นการกระทำกับผู้ทดลองใช้ยา และกำลังจะติดยา โดยการบริการให้คำปรึกษา การให้ข้อมูลต่างๆ โดยมุ่งเน้น ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการติดยาสูง

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันในระยะสุดท้าย (Tertiary Prevention) เป็นการป้องกันที่กระทำในบุคคลที่ติดยาเสพติดแล้วเลิกไม่ได้ ไม่ยอมรักษา เป็นการป้องกันเพื่อมิให้ดูผู้ติดยาเสื่อมโทรมมากขึ้น ลดปริมาณยาให้น้อยลง

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด (2542 : 6) กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์สำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาประการหนึ่ง คือ การผสมผสานมาตรการที่เหมาะสม ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา การแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาในการดำเนินงานหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่จะต้องพิจารณาดำเนินการมาตรการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพไปพร้อมๆ กันตามสถานการณ์แวดล้อมของพื้นที่นั้น

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ด้วยการให้ความเอาใจใส่ดูแล ให้ความรักความอบอุ่น และป้องปรามพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากครูอาจารย์และพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนจะเป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันยาเสพติดได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามต้องปฏิบัติการอย่างจริงจังและเฉียบขาดทั้งในสถานศึกษาและชุมชนรอบๆ โรงเรียน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University

ซึ่งจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดถูกควบคุมให้อยู่ในวงจำกัด ย่อมทำให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เรืองชัย บุญศักดิ์ (2527 : 152 – 153) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด สรุปได้ดังนี้ การให้ข้อมูลหรือข้อความรู้เรื่องยาเสพติด จะต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายและวิธีการที่จะให้ โดยเฉพาะนักเรียนจะไม่นิยมแสดงตัวอย่างยาซึ่งเป็นของจริง หรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับอาการหรือความเพลิดเพลินของอารมณ์ ซึ่งเกิดจากฤทธิ์ของยาอย่างละเอียดจนเกินไป เพราะอาจจะก่อให้เกิดความอยากรู้อยากทดลองได้ ต้องระวังการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับการพบยาเสพติดชนิดใหม่ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความตระหนักตกใจ หรือมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดใหม่ยิ่งขึ้นการให้ข้อมูลโดยวิธีให้กลัวเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ได้ผลเสมอไป เพราะเมื่อจุดๆ หนึ่งคนอาจจะเกิดความเคยชิน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด จะต้องมีรากฐานอยู่บนความจริง จะต้องไม่เป็นทำนองยัดเยียด เกินไป ต้องดูความต้องการของเขาด้วยว่าอยากรู้เรื่องยาเสพติดเกี่ยวกับหัวข้ออะไร เมื่อไหร่และเมื่อเขารู้ข้อมูลเหล่านั้นแล้วเขาจะได้รับประโยชน์อย่างไร การให้ความรู้นั้นควรจัดในรูปการสัมมนาหรืออภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมหรือสามารถออกความคิดเห็นได้

อรวรรณ หุ่นดี (2531 : 108) กล่าวถึงหลักการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดโดยมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นสำคัญ ด้วยการให้การศึกษา การปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูให้เยาวชนมีพัฒนาการและความเจริญงอกงามไปตามวัย ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ รู้จักปรับปรุงคุณภาพแห่งชีวิตของตน ของครอบครัวและสังคม สร้างเสริมให้มีค่านิยมและ ทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการป้องกัน โดยมุ่งพัฒนาคนนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง

2. การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต เช่น การให้มีการแสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความถนัด และความสนใจ ฯลฯ

3. การสนับสนุนให้มีความมุ่งหมายในการทำงานและให้รู้จักเผชิญปัญหาซึ่งอาจจะเกิดขึ้น เช่น ความผิดหวัง ความเสียใจ เป็นต้น

4. การส่งเสริมให้มีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน สถานที่ทำงานและชุมชน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย

5. การพัฒนาทักษะสำหรับตนเอง และสังคมในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในการสื่อข้อความและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.7 การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

อรเพ็ญ นาควัชระ (2526 : 175) กล่าวว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดจะดำเนินการเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดให้น้อยลง เป็นการดำเนินงานป้องกันผู้ที่ติดยาเสพติดอยู่แล้วหลังจากได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ให้หันกลับไปเสพหรือติดยาเสพติดอีกหรือแม้แต่การนำไปแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ไม่เสพ

2. เพิ่มจำนวนผู้ได้รับภูมิคุ้มกันจากยาเสพติดเป็นการดำเนินการป้องกันในกลุ่มผู้ไม่เสพติดและผู้ที่เคยเสพยาเสพติดมิให้กลับไปเสพติด

ปัจฉิมมา พิตรสาธร (2539 : 13 – 18) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน โดยการนำแนวความคิดของการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในรูปแบบจิตวิทยาสังคม ผสมผสานกับแนวทางพัฒนาบุคลิกภาพเด็กและเยาวชนให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขและมีคุณภาพในการเป็นพลเมืองดี การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

1. การให้การศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพโดยปลอดจากปัญหายาเสพติด การให้การศึกษานี้มุ่งเน้นที่การอบรมบ่มนิสัยและพัฒนาด้านจิตใจ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดด้วยการส่งเสริมความนับถือตนเอง ให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์มีความสามารถ ส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จได้รับการยกย่องได้รับ ความรัก ความอบอุ่น จัดบริการให้คำปรึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ส่งเสริมให้บุคคลมีความสำนึกในค่าของมนุษย์ สร้างสรรค์เป้าหมาย ให้เกิดพลังงานที่จะผลักดันตนเองไปสู่ เป้าหมายนั้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่งเสริมการเคารพตนเองและผู้อื่น ฝึกฝนให้เกิดทักษะในการคิด การอ่าน การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประกอบอาชีพ การติดต่อระหว่างบุคคล การทำงานเป็นหมู่คณะและการช่วยเหลือผู้อื่น ส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ โดยจัดกิจกรรมทางเลือกต่างๆ ให้แก่บุคคลเพื่อเป็นช่องทางในการดำรงชีวิตตามความสนใจและความถนัดส่วนบุคคล

2. การให้ข่าวสารข้อมูล เพื่อที่จะให้ประชาชน และผู้ปกครองได้ตระหนักและตื่นตัวกับปัญหายาเสพติด ตลอดจนมุ่งเสริมสร้างเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิควิธีและสื่อชนิดต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานเผยแพร่ทั้งด้านสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในปัจจุบันเนื้อหาเทคนิคและสื่อด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดได้รับการพัฒนาเป็นระบบมากขึ้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดวิทยากรบรรยาย อภิปราย เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

ป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดแก่นักเรียน การจัดรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ อาจจะเป็นทางวิทยุ โทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ หน่วยเคลื่อนที่ สื่อพื้นบ้าน ซึ่งอาจจะเป็นหนังตะลุง เพลงพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น ลิเก ลำตัด และลำเพลิน

3. การพัฒนาบุคลากร มีเป้าหมายเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เป็นวิทยากรหรือผู้ประสานงานในพื้นที่ระดับต่างๆ บุคลากรที่สร้างขึ้นนี้จัดได้ว่าเป็นสื่อบุคลากรในการให้ข่าวสารและการศึกษาเนื่องจากสื่อประเภทนี้เชื่อว่าจะสามารถถ่ายทอดความรู้ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ โดยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้แก่ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเทศบาลเมือง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์เวชศึกษาป้องกันสถาบันราชภัฏ เพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ และประสานการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่รับผิดชอบ

4. การผลิตสื่อ สื่อนับเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเผยแพร่สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยเร้าความสนใจ จดจำได้ง่าย และประหยัดเวลาปัจจุบันการผลิตสื่อด้านการป้องกันยาเสพติดสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ซึ่งอาจเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออีเลคทรอนิค หรือสื่อชุดเผยแพร่ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลักสูตร คู่มือการใช้และสื่อประเภทต่าง ๆ

5. การจัดกิจกรรมทางเลือก เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้บุคคลรอดพ้นจากปัญหายาเสพติดได้ กิจกรรมทางเลือกจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการด้านต่างๆ ของคนเราได้อย่างดีตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลอันจะช่วยเบี่ยงเบนความสนใจให้ผู้ที่กำลังมีปัญหาทางด้านจิตใจไม่หันเหไปพึ่งยาเสพติดทั้งยังช่วยเพิ่มคุณประโยชน์แก่ ร่างกาย และจิตใจด้วย ทั้งนี้อาจจำแนกได้หลายด้าน เช่น ด้านสุขภาพอนามัยจะส่งเสริมเกี่ยวกับกีฬา นันทนาการ ดนตรี การออกกำลังกาย เกมส์ต่างๆ ด้านจริยธรรมจัดอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณี ด้านสังคม โดยการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมจัดค่ายเยาวชน การสงเคราะห์ผู้อื่น การบริการให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านอาชีพ โดยการฝึกอาชีพ และการส่งเสริมรายได้

6. การวิจัยและประเมินผล ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดไม่ว่าจะใช้วิธีการหรือรูปแบบใดๆ ก็ตามย่อมไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่ถือเป็นมาตรฐานแน่นอนตายตัวหรือมีประสิทธิภาพโดยสมบูรณ์ แต่จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ดังนั้นการวิจัยและประเมินผลด้านการป้องกัน

และแก้ปัญหายาเสพติดจึงเป็นวิธีการหรือกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะอำนวยให้เกิดการพัฒนาการ การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3.8 การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ประเสริฐ ตันสกุล (2522 : 58 – 59) ได้เสนอการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดทั่วๆ ไปสำหรับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การให้ข้อมูลความรู้เรื่องยาเสพติดพิษภัยของยาเสพติด และการป้องกันตนเองจากภัยยาเสพติด ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ กระทำได้โดยอาศัยกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนปกติที่มีอยู่ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การอบรม การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

2. การกำจัดโอกาสการใช้ยาเสพติด หมายถึง การหาทางป้องกันมิให้นักเรียนมีโอกาสมั่วสุมในสถานศึกษาในลักษณะที่จะไม่มีใครคนใดสามารถนำยาเสพติดมาเผยแพร่ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ ทำได้โดยการสอดส่องดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดในขณะทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมกลางคืนหรือกิจกรรมเข้าหมู่พวก มิให้นักเรียนมีโอกาสอยู่ในที่ลับหูลับตาตามลำพังนานเกินควร รวมถึงการที่ครู อาจารย์แบ่งกันทำความรู้จักกับนักเรียนทุกๆ คนในสถานศึกษาด้วย

3. การปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่ง หมายถึง การที่สถานศึกษาต่างๆ ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ให้ความสนใจแก่ตัวเด็กมากขึ้นในขณะสอน โดยมุ่งสอนนักเรียนมากกว่าการสอนวิชาหรือสอนหนังสือ สอนคนให้เป็นคนมากกว่าสอนวิชาให้คน กับการปรับปรุงตัวครูโดยการหมั่นพิจารณาการสอนของครูเองว่า จะเป็นสาเหตุการเบื่อหน่ายต่อการเรียนของนักเรียนหรือไม่ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าการสอนของครูอาจเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนบางชนิดได้เหมือนกันการปรับปรุงการสอนให้นักเรียนมีความสนุกเพลิดเพลินในกระบวนการเรียนมีโอกาสเรียนอย่างมีชีวิตชีวาปราศจากความเครียดและความข้องขัดใจอารมณ์เป็นเครื่องช่วยให้สุขภาพจิตดีสามารถประพฤติตนเยี่ยงเด็กปกติทั่วไป

4. งานส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน หมายถึงการส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสกระทำกิจกรรมมากชนิดอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีโอกาสค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเองได้ ซึ่งตามปกติสถานศึกษาต่างๆ ก็ได้พยายามส่งเสริมกิจกรรมหลักๆ หลายประเภทอยู่แล้ว เช่น การกีฬาส่งเสริมให้มีสถานที่เล่นกีฬาหลายๆ ประเภท การจัดชุมนุมและชมรมต่างๆ เช่นชมรมถ่ายรูป ชุมนุมนักแสดง ชุมนุมดนตรี เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Rajabhat Maha Sarakham University

5. ปรับปรุงบรรยากาศภายในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู อาจารย์ด้วยกันเอง และระหว่างครู อาจารย์กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าครูเป็นบุคคลที่นักเรียนจะพึ่งพาอาศัยได้ทั้งในด้านการเรียน ในห้องเรียน และด้านอื่นๆนอกห้องเรียนด้วย โรงเรียนควรหาโอกาสให้ครูแต่ละคนช่วยกันทำความรู้จักใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนให้มากโดยที่เด็กนักเรียนแต่ละคนจะมีครูที่ตนสนิทไว้วางใจ และเป็นกันเองอย่างน้อยคนหนึ่ง

3.9 ข้อเสนอแนะในการดำเนินป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

ปวีณา ศรีบูรณ์ (2538 :17 – 19) ได้เสนอการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนโดยสรุปดังนี้ คือ

1. การจัดตั้งทีมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ซึ่งอาจจะประกอบด้วย ครู อาจารย์จากหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครอง ฝ่ายกิจกรรม ฯลฯ โดยอาจจะมีผู้ช่วยผู้บริหารเป็นหัวหน้าทีมงานหรือบุคคลอื่นที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสม

2. การจัดตั้งทีมงานของนักเรียนที่จะช่วยครู อาจารย์ โดยเป็นผู้ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน หรือในลักษณะกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

3. การประเมินปัญหายาเสพติดในโรงเรียน และในชุมชนที่ใกล้สถานที่ตั้งของโรงเรียน เพื่อสำรวจปัญหายาเสพติด และค้นหาสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งการประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพปัญหายาเสพติดในพื้นที่ การพบปะผู้ปกครองนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือติดยาเสพติดเป็นประจำ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแลบุตรหลานของตน

4. การสร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนให้ชัดเจน เช่น การให้ผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหาติดยาเสพติด มาเซ็นต์ชื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและตกลงที่จะให้ความร่วมมือส่งเด็กนักเรียนที่ติดยาเสพติดไปรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การอนุญาตให้เด็กนักเรียนที่ติดยาเสพติดพักการเรียนชั่วคราว เพื่อทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การโยกย้ายนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดจากสถานที่เรียนเดิมไปยังสถานที่เรียนใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม และเงื่อนไขที่นำไปสู่การใช้ และการแพร่กระจายของยาเสพติดกรณีที่เด็กนักเรียนนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายในโรงเรียน ให้ย้ายที่เรียนใหม่ การดำเนินการทางกฎหมายจะใช้เมื่อปัญหาเกินกำลังที่ทางโรงเรียนจะแก้ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Phrabhat Thepsatri Rajabhat University

5. การจัดทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตรวจปัสสาวะ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง โดยใช้วิธีการตรวจสุขภาพทั่วไป เพื่อป้องกันผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียนและเมื่อผลการตรวจพิสูจน์ออกมาควรจะปกปิดเป็นความลับ การนำตัวผู้ใช้หรือติดยาเสพติดไปรับการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ การให้บริการแนะแนวกับเด็กนักเรียนที่มีปัญหา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัวของเด็กนักเรียนที่มีปัญหา เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา การให้ความรู้โดยใช้สื่อ ผ่านช่องทางต่างๆ การจัดกิจกรรมทางเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย การนำสถาบันทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหา เพื่อขัดเกลานิสัยและพฤติกรรมของนักเรียน การจัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

ประเสริฐ ตันสกุล (2539 : 1) กล่าวว่าในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนนั้น ควรใช้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา อันได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์และนักเรียนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปร่วมกันแก้ปัญหา ทั้งนี้เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันมิใช่เป็นปัญหาของฝ่ายใดโดยเฉพาะ การป้องกันและแก้ปัญหาจะต้องดำเนินการผสมผสานกันไปทั้งมาตรการป้องกัน การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสภาพ และการปราบปรามยาเสพติดตามสภาพความรุนแรงของปัญหาในแต่ละพื้นที่ นอกจากนั้นในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดที่จะต้องกระทำโดยเร่งด่วนในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ก็คือ การสอนกิจกรรมการใช้ทักษะชีวิตในสถานศึกษาให้แก่นักเรียน “ทักษะชีวิต” หมายถึง คุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา เป็นทักษะภายในที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทักษะในการตัดสินใจและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะในการประมาณตนและการควบคุมสถานการณ์ ทักษะในการสื่อสารต่อรอง ปฏิเสธและโน้มน้าวจิตใจ ทักษะในการปรับตัว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 32) กล่าวว่า...ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดสารเสพติดเข้าสู่โรงเรียน ดังนั้นการดำเนินงานป้องกัน จึงมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้กับนักเรียน มีหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินงานในระดับต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน ซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินโครงการป้องกันสารเสพติด ดังนี้ การบริหารสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันสารเสพติด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดรูปแบบการป้องกันสารเสพติดโดยวิธีการใช้ธรรมนูญโรงเรียน

จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ส. ของโรงเรียน จะนำข้อมูลและแนวคิดในการป้องกันสารเสพติด เข้าไว้ในกรอบของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เมื่อคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบและลงนามในธรรมนูญโรงเรียนแล้ว จึงจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันสารเสพติดและรายงานผลเป็นรายปี นำผลการดำเนินงานในแต่ละปีเป็นฐานในการจัดทำแผนปฏิบัติการในปีต่อไป เมื่อการดำเนินการปีสุดท้ายของแผนยุทธศาสตร์สิ้นสุดลงพร้อมกับครบวาระการเป็นกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำการสรุปประเมินผลการดำเนินงานว่านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ติดสารเสพติดและได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่คาดหวังไว้ในธรรมนูญโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

4. กรอบการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

4.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 6 – 13) กล่าวถึงแนวคิดการป้องกันสิ่งเสพติด ไว้ดังนี้

1. แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติดให้แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการสร้างแนวปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยให้กับนักเรียน ในการแสวงหาเทคนิควิธีเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันมิให้นักเรียนหลงใช้สิ่งเสพติด ไม่ว่าจะเกิดจากการอยากลอง การชักชวนของผู้อื่นหรือใช้เพื่อการแก้ปัญหาใดๆ ทั้งสิ้น มีแนวคิดหลัก 3 ประการ ดังนี้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติด เป็นการสร้างแนวปฏิบัติจนเป็นนิสัยให้กับผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย

1.2 บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นกระบวนการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมสำคัญๆ แล้วหาข้อสรุปหรือหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

1.3 เป้าหมายสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งให้เกิดการตระหนักถึงโทษของสิ่งเสพติด ตลอดจนเลือกปฏิบัติแนวทางการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด จนเป็นนิสัย อย่างมั่นใจ และชื่นชมในการปฏิบัติตนเอง

2. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษาครั้งนี้ ใช้หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์ตรง (Hands on Experience) ซึ่งประกอบด้วยขั้นพัฒนาการเรียนรู้ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Rajabhat Phranakhon Si Ayutthaya University

1. รับรู้ว่าสิ่งเสพติดมีอันตราย

2. รับรู้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด

ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกทางปฏิบัติที่เป็นการปฏิเสธสิ่งเสพติด ได้แก่

1. เลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติจากกฎเกณฑ์ ข้อกำหนดของสังคม

2. การตัดสินใจ เลือกทางเลือกที่จะปฏิเสธสิ่งเสพติดด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ได้แก่

1. วางแผนปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มและสังคม

2. ปฏิบัติตามแผนด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติตนเองมั่นใจและชื่นชม ได้แก่

1. มีความมั่นใจในการปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้

2. ประเมินผลการปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างชื่นชม

3. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.2 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียน ในการป้องกัน – และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดได้อย่างเหมาะสม

3.3 เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในการป้องกันและหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดได้อย่างมีทักษะ

4. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5. การสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน "การป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา" จะสมบูรณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ต้องอาศัยปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการ ดังนี้

5.1 บรรยากาศในชั้นเรียน จัดห้องเรียนให้เหมาะสมและเอื้อต่อการทำงานกลุ่ม โดยมีอุปกรณ์ เช่น บอร์ด หรือกระดาษสร้างแบบ และเครื่องเขียนครบทุกกลุ่ม เอกสาร สื่อ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ มีเพียงพอ และได้รับการตรวจสอบแล้ว ว่าอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทุกกิจกรรมที่กำหนดสภาพห้องเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกิจกรรม เช่น การประชุมกลุ่มและการประชุมใหญ่ เป็นต้น

5.2 การเตรียมตัวของครูผู้สอน ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของแต่ละกิจกรรมก่อนนำไปใช้สอน โดยเฉพาะเทคนิคต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจริงให้ได้

ประสบการณ์ตรงมากที่สุด นอกจากนั้นในขณะทำการสอน ครูควรชี้แจงการปฏิบัติงานที่ระบุในคู่มือการจัดกิจกรรม และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากเห็นว่าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ต้องรีบใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แม้จะไม่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งหมดก็ตาม เพราะสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนคือวิธีการสร้างความรู้ ไม่ใช่เนื้อหาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว

5.3 พฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนครั้งนี้ควรมีพื้นฐานในพฤติกรรมกระบวนการกลุ่ม เช่น การแบ่งกลุ่ม การเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม บทบาทของสมาชิกภายในกลุ่ม ตลอดจนความสามารถในการนำเสนอ และการจดบันทึกพฤติกรรมเหล่านี้ ครูควรแนะนำ หรือเสนอแนะสอดแทรกไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งและต่อเนื่อง

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำนักนิเทศก์และพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544 : 17 – 21) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ ไว้ว่า...การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

หลักในการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.3 พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2. แนวดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในหลักสูตรได้กำหนดแนวดำเนินการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

2.1 ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2.2 ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

2.3 ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือบูรณาการได้มากที่สุด

2.4 เป็นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

2.5 ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.6 สอดแทรกจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ในการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

2.7 เสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ

2.8 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน จากการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว สถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สังเคราะห์และจัดทำรูปแบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Rajabhat Phranakhon Si Ayutthaya University

3. แนวการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่จะเป็นการป้องกันในกลุ่มนักเรียนที่ปกติ การแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการติดหรือใช้ สารเสพติด ทั้งสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดการติด ใช้ ค้า สารเสพติด และการบำบัดรักษากับกลุ่มนักเรียนที่มีการติดหรือใช้สารเสพติด ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลการดำเนินการ ส่วนใหญ่เป็นการป้องกัน และปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ

3.1 กิจกรรมที่จัดในการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมีทั้งการจัดเป็นเรื่องโดยเฉพาะและการจัดสอดแทรกในการเรียนการสอนบูรณาการ สอดแทรกภายในกลุ่มประสบการณ์หรือระหว่างกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

3.2 กิจกรรมที่จัดในลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีทั้งการสร้างความตระหนัก การสร้างกระแส การรณรงค์ ด้วยวิธีการ รูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ และสภาพของท้องถิ่น

7. ขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยาเสพติดในโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานงานให้ประสบผลสำเร็จได้ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อสอดแทรก เรื่องสารเสพติดสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ในหลักสูตร เป็นระดับ

7.2 จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน เรื่องสารเสพติดในระดับชั้นที่รับผิดชอบ

7.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีแนวการจัดกิจกรรมดังนี้

7.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนสีขาว ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในรูปแบบของบูรณาการสู่กลุ่มประสบการณ์

7.3.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1) จัดกิจกรรมให้นักเรียนค้นคว้า เรื่องโทษภัยของยาเสพติด จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

2) เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เรื่องสารเสพติด

3) แบ่งกลุ่มระดมความคิด เพื่อหาสาเหตุและแนวทางการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน

4) แบ่งกลุ่มแสดงบทบาทสมมุติ เรื่องสารเสพติด

5) ชมกรณีตัวอย่างจากวีดิทัศน์ เรื่องโทษภัยของสารเสพติด

6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการกลุ่มวิชาต่างๆ

8. หลักและวิธีการสอนทักษะชีวิต ทักษะชีวิต (Life Skill) เป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัวสุขภาพ อิทธิพลสื่อสิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2543 : 1 – 11)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้และสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิต ด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบร่วม ได้แก่

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Maha Sarakham University

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ ประกอบด้วยดังนี้

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างที่ตนเองมีกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Emphatic) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะเป็นในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self esteem) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้ รู้จักรับ ค้นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่างๆ (สังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น) ของตนเองโดยมิได้มุ่งสนใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่าง หน้าตา เสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศการเรียนเก่ง ฯลฯ เท่านั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเจริญหรือเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตน คนเหล่านี้ก็มีแรงจูงใจที่จะทำดีกับผู้อื่นและสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยดังนี้

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

3.2 ทักษะการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา (Decision making and Problem solving skill) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมและลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skill) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อ

พฤติกรรมของตนเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุพร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

จะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดถูกกำหนดจากองค์ประกอบทักษะชีวิตครบทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีผลในการพัฒนาทักษะชีวิตกลุ่มเป้าหมายได้สมบูรณ์ขึ้น

5. กลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติด

5.1 ด้านนักเรียน

กลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินงานด้วยวิธีการเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย โดยระดมทรัพยากรทางการศึกษา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2544 : 29) ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ โดยการจำแนกนักเรียนออกตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก การจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของพฤติกรรมเสี่ยงนี้จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม หลัก ดังนี้

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิดและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด

1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

2. ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน สมาคมครู ผู้ปกครอง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

3. ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด กิจกรรมเหล่านี้ควรมีครู อาจารย์เป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำนักเรียนด้วย

4. ใช้มาตรการแทรกแซง เกี่ยวกับเรื่องนี้ สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 31) ได้กล่าวถึงมาตรการ ในการดำเนินงานป้องกัน และ

แก้ปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้วยการทดลองใช้ยาเสพติด หรือใช้ยาเสพติดมาระยะหนึ่ง แต่ยังไม่ได้ติดยาเสพติด พบว่ารูปแบบที่ใช้และประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหานี้ คือการใช้มาตรการแทรกแซง (Intervention) โดยเรียกชื่อมาตรการดังกล่าวแตกต่างกันไป เช่น คลีนิคสุขภาพนักเรียน คลีนิคสุขภาพวัยรุ่นเป็นต้น

มาตรการแทรกแซง เป็นมาตรการที่ใช้กับนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยาเสพติด โดยที่นักเรียนนั้นยังไม่ติดยาเสพติด มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมอื่นๆ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 หยุดพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด

4.2 ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

4.3 ป้องปราม โดยการเข้มงวดในการตรวจเพื่อป้องกันการลักลอบการนำยาเสพติดเข้าไปใช้ในโรงเรียนและที่บ้าน เข้มงวดในเรื่องเวลาการมาโรงเรียนและกลับบ้าน และเป็นการสุ่มตรวจปัสสาวะกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

4.4 สร้างนักเรียนแกนนำกลุ่มเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

5. การปฏิบัติตนของนักเรียน มีข้อเสนอจากสำนักงานเลขานุการกรม สำนักงานคณะกรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 40)ได้เสนอมาตรการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาดังนี้

5.1 ให้ความรู้เรื่องโทษของสารเสพติดต่าง ๆ แก่นักเรียน

5.2 บุคลากรในโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ติดสารเสพติดทุกชนิด

5.3 สถานที่ของโรงเรียนต้องไม่เอื้ออำนวย ต่อการเสพสารเสพติด

5.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น จัดการแข่งขันกีฬานักเรียน การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะ และดนตรีเป็นต้น

5.5 ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

5.6 ขอความร่วมมือหน่วยงาน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

5.2 ด้านบุคลากร

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และสำนักงาน ป.ป.ส. (2543 : 53

– 55) กล่าวถึงการบริหารงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนได้ดำเนินการกับนักเรียนโดยตรงแล้ว โรงเรียนยังควรดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังนี้

1. การกำหนดนโยบาย สถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลอันสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายที่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา นโยบายดังกล่าว สถานศึกษาทุกระดับชั้น ได้สนองตอบและเร่งรัดการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อสถานศึกษาได้รับนโยบายดังกล่าวมาจากต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจ และแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากรในสถานศึกษา โดยให้ครูอาจารย์ทุกคนในสถานศึกษา ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่นักเรียน เป็นภารกิจหลักอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ตลอดจนขอความร่วมมือไปยังพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนในการเอาใจใส่ สอดส่อง ดูแลความประพฤติของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานของตนนอกจากนั้น โรงเรียนยังได้ร้องขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โรงเรียนควรมีการดำเนินงานให้ การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่ผู้ปกครองและชุมชนควบคู่ไปกับการดำเนินงานในโรงเรียน

2. การจัดตั้งทีมงานในการบริหารงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา โดยระดมครู-อาจารย์ หลายฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ประจำชั้น ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทีมงานนี้ควรมีผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมเป็นหัวหน้าทีม ทีมงานมีภารกิจดังนี้

2.1 ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ ของนักเรียน/นักศึกษาในสถานศึกษาและในชุมชน โดยรอบสถานศึกษานั้น และวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาในรูปของรายงานสภาพปัญหาและปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชน

2.2 กำหนดแนวทางและดำเนินกิจกรรมจากผลของการศึกษาสภาพปัญหา และพฤติกรรมเบี่ยงเบน แนวทางการดำเนินงานนี้ครอบคลุมการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนนักศึกษาทั่วไปที่ยังไม่มีปัญหา นักเรียนนักศึกษา ที่เริ่ม

มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแต่ยังไม่ติดยาเสพติดนักเรียน และนักศึกษาที่ติดยาเสพติด และนักเรียนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการค้าและจัดหายาเสพติดให้แก่เพื่อนในสถานศึกษา

2.3 แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการโดดๆ เฉพาะครู-อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนเท่านั้นชุมชนรอบๆ โรงเรียนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังบุคลากรในชุมชน เช่น ตำรวจ แพทย์ และ ผู้นำชุมชนอื่นๆ ได้รับเชิญเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาร่วมกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา ดังนี้

2.3.1 บทบาทในการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

2.3.2 การพัฒนาทีมงาน เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ครูอาจารย์ ที่เข้ามาร่วมทีมงานใหม่ได้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการดำเนินงาน สถานศึกษาจึงควรทำการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมการสัมมนาภายในสถานศึกษานั้นๆ หรือโดยการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดและ/หรือหลักสูตรที่สำนักงาน ป.ป.ส. จัดขึ้น หลักสูตรที่ควรมีการฝึกอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา หลักสูตรการแนะแนว หลักสูตรการฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติดและเอดส์ หลักสูตรการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์และประสิทธิภาพของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2.3.3 การศึกษาวิจัยและพัฒนาการดำเนินงาน เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในแต่ละช่วงเวลา แต่ละระดับการศึกษาจะมีปัญหาการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่แต่ละระดับการศึกษาจะมีการศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนากลยุทธ์และรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละลำดับ

ในระดับประถมศึกษาครูอาจารย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่นักเรียน ดังนั้นการดำเนินในระดับนี้จึงควรมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในระยะยาว โดยครูจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยมีการจัดทำแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการป้องกันยาเสพติดพร้อมทั้งสื่อที่ใช้ประกอบเพื่อให้ครูอาจารย์ได้สะดวกในการนำไปใช้ในวิชาที่เหมาะสม

ในระดับมัธยมศึกษาได้มีการศึกษาสภาพปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา และได้มีการประชุมสัมมนาพัฒนายุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังมีการพัฒนาการใช้กิจกรรมเพื่อนเพื่อน

หรือเพื่อนเตือนเพื่อนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ตักเตือนเพื่อนให้พ้นจากปัญหายาเสพติดและเอดส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในระดับอาชีวศึกษาได้มีการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และมีการพัฒนาการใช้กลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติดและโรคเอดส์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในทุกระดับการศึกษาได้มีการพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิต เพื่อการป้องกันยาเสพติดและเอดส์ เพื่อให้ครูอาจารย์ นำไปใช้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติดโดยสอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และปฏิเสธเพื่อนหรือบุคคลผู้ชักชวนให้นักเรียนไปใช้ยาเสพติด ทักษะชีวิตจะช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่จำเป็นต้องใช้ยาเสพติด

3. บทบาทของบุคลากรในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติด เรื่องนี้ สวาท ภูคำแสน (2539 : 1 – 5) ได้เสนอแนะไว้สรุปได้ดังนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทสำคัญ คือ ยึดและปฏิบัติงานสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างจริงจัง ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนกำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโรงเรียนอย่างใกล้ชิดนอกจากนี้ควรดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสารเสพติดต่างๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งต้องเข้าใจว่ายาเสพติด หมายถึง บุหรี่ สุรา กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องเข้าในรายละเอียดอื่นๆ ด้วย เช่น พิษภัย อาการที่เกิด วิธีเสพ แหล่งจำหน่าย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถแนะนำนักเรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรทุกคนได้อย่างถูกต้อง ถึงแม้เราไม่ใช่แพทย์แต่ควรรู้ไว้อย่างถือว่าธุระไม่ใช่ เพื่อประโยชน์หลายประการ

2) ไม่เปิดหรือปล่อยโอกาสให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาแสวงหาประโยชน์จากยาเสพติดในสถานศึกษา

3) ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างโดยการไม่เสพยาเสพติด

4) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ และดูแลครอบครัวของตนเองให้เป็นสุขดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดของบุตรหรือญาติในครอบครัวตนเอง

5) ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นข้าราชการครูระดับใดก็ตาม ต้องตระหนักเสมอว่า “เราคือครูคนหนึ่ง” ที่ต้องดูแลอบรมนักเรียนทุกคนด้วยความเอาใจใส่ และประสานงานกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

ทุกคนทุกฝ่ายคือ ผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ครูประจำชั้น ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ตำรวจชุมชน ในการร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหานี้

6) การคัดเลือกครู อาจารย์ เพื่อทำหน้าที่ครูประจำชั้น หรืออาจารย์ที่ปรึกษาต้องดำเนินการอย่างสุขุม รอบคอบ มีคุณสมบัติเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย

7) สนับสนุนการทำงานของครู อาจารย์และบุคลากรทุกคนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

8) สร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและเอาใจใส่

3.2 ผู้ช่วยบริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันปัญหายาเสพติดร่วมกัน จะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองหรือของผู้บริหารไม่ได้ จะต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

1) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง โดยหน้าที่และงานของฝ่ายปกครองนักเรียนนั้นมีไว้เพื่อให้นักเรียนมีผู้ปกครองดูแลแทนบิดา มารดา ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนภายใต้ระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อย่างมีความสุขพอสมควร จะต้องรับภาระการป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้พัฒนายิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และอุดมการณ์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ดังนั้นงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดจึงเป็นงานที่ผู้ช่วยฝ่ายปกครองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงด้วยความเอาใจใส่เข้มงวดกวดขันตลอดจนการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารทราบทุกระยะและต้องประสานงานกับทุก ๆ คนช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ครูประจำชั้น ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ตำรวจชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

2) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกรายวิชา กำชับและติดตามให้ครูผู้สอนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

3) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ต้องวางแผนและดำเนินการให้บริการนักเรียนให้ได้รับความสะดวกในทุกด้าน อาทิ อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม ฯลฯ จัดกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม กำชับและติดตามให้ครู อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่เป็นแหล่งเสพยา เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ต้องจัดการให้ดีสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมออาจจ้างเอกชนดำเนินการก็ได้จะเป็นการระวังป้องกันการใช้สถานที่ในการเสพยาได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองด้วยและครูมีการจัดเวรยามรักษาการณ์ดูแลอย่างสม่ำเสมอ

4) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ ต้องวางแผนดำเนินการให้บริการการจัดกิจกรรมต่างๆ ในหน้าที่เกี่ยวข้องให้ได้รับความสะดวก จัดกิจกรรมเสริมที่เหมาะสมและกำชับ/ติดตามให้ครู อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

3.3 ครูประจำชั้น คือบุคคลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ต้องมีความเสียสละอย่างมาก ต้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. มีความเอื้ออาทรต่อนักเรียนทุกคน รู้จัก และเข้าใจธรรมชาตินักเรียนเข้าใจปัญหาครอบครัว ปัญหาส่วนตัวของนักเรียนทุกคน ให้คำปรึกษา แนะแนวได้ทุกเมื่อ

2. เยี่ยมบ้านหรือที่พักของนักเรียนทุกคนรู้จักสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนหาโอกาสเข้ากลุ่มนักเรียน รับประทานอาหารร่วมกัน ซักถาม หาข้อมูลปัญหาความต้องการของนักเรียนรายบุคคล

3. ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนทุกคน ถือว่าเป็นลูกหลาน เป็นน้อง เป็นพ่อแม่ที่เหมาะสมตามวัยของครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษา

4. จำชื่อของนักเรียนในห้องได้ทุกคนเรียกชื่อถูกต้อง รู้ข้อมูลพื้นฐาน รู้จักบ้านของนักเรียนทุกคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

5. ไม่พูดถึงปมด้อยของนักเรียนหาจุดดีและยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาสเสริมสร้างขวัญและกำลังใจนักเรียนอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

6. สอน และฝึกให้นักเรียนเป็นคนเข้มแข็ง แข็งแกร่ง เป็นตัวของตัวเองและสามารถช่วยเหลือตนเองได้

7. ครูประจำชั้นต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทั้งส่วนตัวการงาน คุณธรรม จริยธรรม ไม่เสพยาเสพติด ต้องรับผิดชอบหรือดูแลครอบครัวของตนเองให้เป็นสุข ดูแลป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดของบุตรหรือญาติในครอบครัวตนด้วย

3.4 ครูผู้สอน คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีส่วนพบปะกับนักเรียนในคาบสอนต้องดูแลแนะนำนักเรียน เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดของนักเรียน และควรมีบทบาทอื่นๆ เช่นเดียวกับครูประจำชั้น

3.5 นักเรียน นักเรียนทุกคนในโรงเรียนต้องตระหนักในผลร้ายและพิษภัยของยาเสพติดตลอดจนเป็นหูเป็นตา แนะนำตักเตือนเพื่อน หากเห็นว่าจะมีพฤติกรรมเสพยาหรือออกนอกลู่นอกทาง ในลักษณะ “เพื่อนเตือนเพื่อน” การจัด “คู่สัญญา” หรือ “ผูกเสี่ยว” เป็นต้น นอกจากนี้นักเรียนควรทำหน้าที่รายงานข้อมูลให้แก่ครูประจำชั้นทราบด้วย

3.6 นักการภารโรง นักการภารโรงเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญสอดส่องดูแล และช่วยป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนได้ส่วนหนึ่ง เพราะมีหน้าที่ดูแลบริเวณทั่วไปของโรงเรียน

และอาคารต่างๆ ภายในโรงเรียน ห้องน้ำห้องส้วม หากพบนักเรียนหรือทราบว่านักเรียนใช้ยาเสพติดก็อาจรายงานให้ครู อาจารย์ทราบเพื่อดำเนินการต่อไปนี้

กล่าวโดยสรุปการดำเนินการป้องกันปัญหายาเสพติด จะต้องร่วมกันหลายฝ่ายโดยใช้แนวคิดของการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรในสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรอื่น ๆ ชุมชน และผู้ปกครอง โดยการผสมผสานกันไปทั้งมาตรการป้องกัน การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการปราบปรามยาเสพติดควบคู่กันไป ตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยการให้การศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมทางเลือก การสอนกิจกรรมการใช้ทักษะชีวิตที่จะช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนให้มีความสามารถในการปฏิเสธยาเสพติด

5.3 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรปรากฏว่าได้มีการดำเนินงานในโรงเรียนที่เป็นแบบอย่าง ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. โรงเรียนบ้านทุ่งหงาว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ได้ดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 93 – 94) ดังนี้

1.1 กิจกรรม แกนนำเยาวชนในสถานศึกษาต้านภัยยาเสพติด การดำเนินการแกนนำเยาวชนในสถานศึกษา จัดประชุมปฏิบัติการให้กับเพื่อนนักเรียนในระดับมัธยมโดยกระบวนการกลุ่ม เกม เขียนภาพระบายสี จัดแสดงผลงานทางศิลปะและดนตรี

1.2 กิจกรรมการเข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินการ นักเรียนระดับมัธยมตอนต้น เข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเวลา 2 คืน 3 วัน โดยมีพระภิกษุเป็นวิทยากรใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสื่อในการโน้มนำจิตใจเยาวชนในการประพฤติและปฏิบัติตนได้อย่างเป็นผู้ที่มีความเจริญทางสติและปัญญา

1.3 กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตป้องกันยาเสพติด (อาสาสมัครป้องกันไฟป่า) ดำเนินการจัดอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟป่า กับสถานีควบคุมไฟป่า เพื่อมีทักษะในการปฏิบัติงานเป็นการเสริมทักษะชีวิต

1.4 กิจกรรมรณรงค์ยาเสพติดให้โทษในวันสุนทรภู่ การดำเนินการ จัดให้มีการประกวดเขียนคำขวัญ ต่อต้านยาเสพติด เนื่องในวันสุนทรภู่

1.5 การอบรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดและเอดส์

1.6 กิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก มีการจัดกิจกรรม การตอบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด การประกวด คำขวัญ การจัดนิทรรศการ

1.7 กิจกรรมสาระน่ารู้ เสียงตามสายโดยนักเรียน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จัดอบรมนักเรียนโดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน สาธารณสุข ทหาร และตำรวจ

1.8 กิจกรรมยาเสพติดให้โทษ จัดกิจกรรมการดำรงป้องกันสารเสพติดโดยการตอบปัญหา จัดนิทรรศการระหว่างเวลาพักกลางวัน

1.9) กิจกรรม การประชุมวันสุดสัปดาห์ จัดประชุมนักเรียน ครูพบปะให้โอวาท คำปรึกษา แนะนำกับนักเรียน

2. โรงเรียนบ้านโพธิ์หวาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 95 – 96) ได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมการอบรมจริยธรรม การดำเนินการ พระสงฆ์ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะในการดำเนินชีวิต พานักเรียนไปวัด ฟังธรรม นั่งสมาธิ และฟังปาฐกถาธรรม

2.2 กิจกรรม การอบรมทักษะชีวิต การดำเนินการ จัดอบรมทักษะชีวิตให้กับเด็ก โดยความร่วมมือของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ โรงเรียนเทพมิตรศึกษา และค่ายวิภาวดีรังสิต

2.3 กิจกรรมเพื่อชีวิตที่ดีกว่า การดำเนินการ ประสานงานโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจให้กับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

2.4 กิจกรรมทัศนศึกษา การดำเนินการพานักเรียนศึกษาดูงาน ณ สำนักสงฆ์ศานติไมตรี สัมผัสธรรมชาติรับปฏิณญาสากลของเยาวชน 5 ประการคือ ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ และกิจกรรมในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก เยี่ยมชมบริษัทเสริมสุขจำกัด ชมวัดเกาะธรรมประทีป สถานฟื้นฟูบำบัดผู้ติดยาเสพติด ฟังปาฐกถาธรรมจากผู้มีประสบการณ์ ชมธรรมชาติศึกษาพระธรรม ณ สวนโมกข์พลาราม ชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา ชมวัดเก่าตำบลเขาศรีวิชัย

2.5 กิจกรรมพัฒนาสุขภาพจิตในสถานศึกษา การดำเนินการ กลุ่มงานจิตเวชของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ดำเนินทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม

2.6 กิจกรรม ลานกีฬาพัฒนาชีวิต การดำเนินการ มีการแข่งขันกีฬาภายในเลือกเล่นกีฬาตามใจชอบในเวลาว่าง

2.7 กิจกรรม ลานดนตรี และการแสดง การดำเนินการ ประกวดร้องเพลงฝึกเล่นดนตรีไทย การแสดงบนเวที

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RajaBhat Mahasarakham University

2.8 กิจกรรมการตรวจค้น และควบคุมพฤติกรรม การดำเนินการ ตั้งสารวัตรนักเรียน/ครู คอยควบคุมดูแล

2.9 กิจกรรมธรรมะเพื่อยุวชน การดำเนินการ ฝึกสติสัมปชัญญะ และสมาธิเบื้องต้น ตอบปัญหาธรรมะ โต้วาทีธรรมะ ปฏิทินความดี ปากเป็นเอก มองแต่แง่ดีเลิศ

2.10 กิจกรรมการแนะแนวอาชีพ การดำเนินการ ฝึกให้เด็กทำขนมปุยฝ้าย ทำถั่วเหลืองโอวัลติน ทำเค้กกล้วยหอม ทำขนมคุกกี้ ทำน้ำแข็งหลอดจากน้ำผลไม้ ทำของที่ระลึกและของชำร่วย

3. โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 27 กิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 105 – 108) ดังนี้

3.1 กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตครูอาจารย์ โดยส่งครูอาจารย์ผู้รับผิดชอบเข้ารับการพัฒนาจิตของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมตามโครงการโรงเรียนสีขาวของจังหวัดเพชรบุรี ผลการดำเนินงานครูอาจารย์ผู้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่งตระหนักในหน้าที่ร่วมกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน มีสาระสำคัญคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของทุกห้อง ทุกระดับชั้น โดยการสอดแทรกเนื้อหาในบทเรียน ใช้กิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมโดยอภิปราย โต้วาที ค้นคว้า รายงานเรียงความคัดลายมือ เขียนบทความจดหมายข่าว แต่งบทร้อยกรอง เป็นต้น

3.3 กิจกรรมโครงการโรงเรียนสีขาว มีสาระสำคัญของกิจกรรมคือ ประชุมคณะกรรมการจากผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง ครู แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4 ประสาน 2 ค้ำ เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาข้อมูล จัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านสารเสพติดทุกรูปแบบ เป็นต้น

3.4 กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดแห่งชาติ มีสาระสำคัญของกิจกรรมคือ ครูนักเรียน วิ่ง เดินรณรงค์ต่อต้านสารเสพติด จัดกิจกรรมทายปัญหายาเสพติด โดยให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม

3.5 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาสีและกีฬาประเภทต่างๆ มีสาระสำคัญคือ จัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์ เดินขบวนรณรงค์ จัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ผลการดำเนินการนักเรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.6 กิจกรรมอบรมผู้นำอนามัยนักเรียน สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดทำหลักสูตรอบรมผู้นำนักเรียนร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี ให้ความรู้แก่ผู้นำนักเรียน

ในการรณรงค์ต่อต้านสารเสพติดและเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ผลการดำเนินการนักเรียนทุกคนผ่านการอบรมและสามารถปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำนักเรียนได้อย่างดี

3.7 กิจกรรมค่ายอาสา อากาศสดใส ปลอดภัยควันบุหรี่ สาระสำคัญของกิจกรรมคือจัดอบรมตัวแทนนักเรียนให้ความรู้เรื่องภัยของบุหรี่ นักเรียนที่เข้าร่วมการอบรมสามารถเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียนได้ ผลการดำเนินงาน นักเรียนตัวแทนผ่านการอบรมสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอื่นได้

3.8 กิจกรรม "แกนนำเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่สูบบุหรี่" สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ จัดการอบรมให้ผู้แทนนักเรียนเผยแพร่กับนักเรียนในโรงเรียน ผลการดำเนินงานสามารถปฏิบัติอย่างดี

3.9 กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ไทย สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดกิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ตอบปัญหาสารเสพติด นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสุข

3.10 กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในวันมอบทุนการศึกษา สาระสำคัญของกิจกรรมคือจัดพิธีมอบทุนการศึกษา ได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนร่วมกิจกรรม นักเรียนปฏิญาณตนว่าจะไม่ยุ่งกับยาเสพติด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.11 กิจกรรมผู้ปกครองและครู สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เชิญผู้ปกครองของนักเรียนพบครูประจำชั้น ได้และเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องสารเสพติดและร่วมรณรงค์ด้วยกัน ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครอง

3.12 กิจกรรมสร้างเกราะป้องกันสารเสพติดในวันสำคัญ สาระสำคัญของกิจกรรม คือ จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ และวันสำคัญทางศาสนา เชิญ พ่อ แม่ ของนักเรียนมาร่วมพิธี และให้นักเรียนปฏิญาณตนว่าจะไม่ยุ่งกับสารเสพติด

3.12 กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ กิจกรรมเข้าค่าย ลูกเสือ ยุวกาชาด ให้คิดคำขวัญต่อต้านยาเสพติด ให้ลูกเสือ ยุวกาชาด ปฏิญาณตนไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3.14 กิจกรรม Just Say No! สาระสำคัญของกิจกรรมคือ ผู้นำยุวกาชาดเข้าร่วมกิจกรรม และกล่าวปฏิญาณ ปฏิเสธยาเสพติด ซึ่งได้นำไปขยายผลในโรงเรียนต่อไป

3.15 กิจกรรมประกวดความพร้อมต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ ให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องสารเสพติด และนำเรื่องที่หาได้ไปจัดบอร์ด ในห้องเรียนหน้าห้องเรียน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ และสามารถแนะนำผู้อื่นได้

3.16 กิจกรรมธรรมะ 5 นาที สาระสำคัญของกิจกรรมคือ นิมนต์พระสงฆ์และฆราวาสที่มีความรู้ทางศาสนามาอบรมนักเรียนเดือนละ 2 ครั้ง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างดี

3.17 กิจกรรมติดป้ายประกาศต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรมคือ นักเรียนจัดทำคำขวัญ ป้ายประกาศ ในลักษณะเชิญชวนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดซึ่งได้นำขยายให้ผู้ปกครองได้อ่านด้วย ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง

3.18 กิจกรรมอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร” สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดทำหลักสูตร นิมนต์พระสงฆ์มาอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนเป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นคนดีของสังคม ส่วนรวม

3.19 กิจกรรมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลักสูตรนักธรรมตรี โท โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอน ผลการดำเนินงาน นักเรียนสอบนักธรรมตรี โท ได้จำนวนมาก และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

3.20 กิจกรรมวาดภาพต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดตั้งชมรมวาดภาพและมีครูศิลปะสอนวาดภาพนอกเวลาเรียน จากการดำเนินการนักเรียนที่เข้าร่วมชมรมวาดภาพประกวดได้รางวัลหลายรายการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.21 กิจกรรมแข่งขันมินิมาราธอนต้านภัยยาบ้า สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดกิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนวัดคอนไก่เตี้ยต้านภัยยาบ้า โดยเชิญชวนนักเรียน ผู้ปกครอง นักวิ่งทั่วประเทศเข้าร่วม ผลการดำเนินการได้รับความร่วมมืออย่างดี ปัญหายาเสพติดได้รับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนด้วย

3.22 กิจกรรมสนับสนุนขบวนคาราวานจักรยานต้านภัยของกองทัพบก สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดครู นักเรียนนำอาหารไปต้อนรับคาราวานจักรยานต้านภัยยาบ้าของกองทัพบกและร่วมกิจกรรมบนเวทีของจังหวัด ผลที่ได้รับนักเรียนมีความรู้เรื่องยาเสพติดมากขึ้น

3.23 กิจกรรมผู้ติดยาเสพติดกลับใจ สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เชิญผู้เคยติดยาเสพติดมาเล่าประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง นักเรียนซักถามปัญหาข้อสงสัย ผลการดำเนินการนักเรียนมีความรู้และมีความเชื่อในโทษพิษภัยของยาเสพติดได้มาก

3.24 กิจกรรมการประกวดผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ จัดส่งผลงานของนักเรียนประเภทเรียงความ คำขวัญ บทร้อยกรองเพื่อจัดส่งเข้าประกวด

3.25 กิจกรรมห้องแนะแนวบริการนักเรียน สาระสำคัญของกิจกรรมคือจัดครูแนะแนวให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียนตลอดเวลา จัดมุมบริการเอกสาร สื่อ ความรู้ นักเรียนสามารถเข้ารับบริการได้ตลอดเวลา

3.26 กิจกรรมชักจูงผู้ติดยาไปรักษาได้สำเร็จ สาระสำคัญของกิจกรรม คือให้นักเรียนแนะนำ ญาติ พี่น้องที่ติดยามาพบครูแนะแนว ครูแนะแนวให้ความรู้ชักจูงให้เข้ารับการบำบัดรักษากับสถานบริการของรัฐ มีผลเลิกสารเสพติดได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

3.27 กิจกรรมเผยแพร่โครงการต่อต้านยาเสพติดทางสื่อมวลชน มีสาระสำคัญดังนี้คือนำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการจัดประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง และท้องถิ่น หนังสือพิมพ์โรงเรียน และทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์ผลการดำเนินการได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง

5.4 การแนะแนว

5.4.1 กระบวนการแนะแนว

กระบวนการแนะแนวเป็นวิธีการช่วยให้บุคคลช่วยตนเองได้ เพื่อให้แต่ละคน รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถคิดและตัดสินใจเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดสามารถทำได้ทั้ง 3 ลักษณะคือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 50)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. การป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล
2. การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น
3. การส่งเสริมและพัฒนาบุคคล

5.4.2 ขอบข่ายการจัดบริการแนะแนว

การแนะแนวเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่อเนื่องโดยมีขอบข่ายการจัดบริการ 5 บริการ ดังนี้

1. การสำรวจและศึกษาข้อมูล เพื่อให้รู้จักสภาพแวดล้อมและข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก

2. การให้ข้อสนเทศ เป็นการให้ความรู้ และข้อมูลที่ถูกต้องแก่เด็ก ในเรื่องของสารเสพติด เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด

3. การให้คำปรึกษา เพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง รู้วิธีแก้ปัญหาอย่างฉลาดและสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อประสบปัญหา สามารถแก้ปัญหาและปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

4. การจัดวางตัวบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

5. การติดตามผล คือ การติดตามผลการจัดบริการ 4 บริการข้างต้น ว่าได้ผลเพียงใดควรปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมในส่วนใดบ้าง

5.4.3 ปรัชญาของการแนะแนว ใช้กระบวนการแนะแนว เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยการจัดบริการ 5 บริการ ควรจะต้องคำนึงถึงปรัชญาของการแนะแนว ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ สติ ปัญญา ตลอดจนความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และทัศนคติ ฉะนั้นการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลาย

2. บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีศักยภาพในตัวซึ่งศักยภาพดังกล่าวควรได้รับการพัฒนา

3. บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ

4. พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคล ย่อมมีสาเหตุการแสดงออกของบุคคล ย่อมเกิดจากตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ

5. บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและต้องการการยอมรับซึ่งกันและกัน

6. ธรรมชาติของคนอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ได้ประสบผลสำเร็จหรือ มีเงื่อนไขที่ควรคำนึงถึงหลายประการ เช่น มีการรวมพลังกันจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีแผนงานที่ดี มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ที่สนองความต้องการ ความสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัญหาเพียงใด

5.5 ด้านครอบครัว

ปัญหายาเสพติดไม่ได้ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสพอย่างเดียวเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมในอีกหลายประการ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ จนไปถึงความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นการป้องกันปัญหายาเสพติด จึงไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องร่วมมือป้องกันและแก้ปัญหานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันครอบครัวให้พ้นภัยจากยาเสพติด ดังนี้

1. บิดามารดาและผู้ปกครองเป็นที่ปรึกษาที่ดี ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรหลานในบ้าน โดยการทำตัวเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเมื่อบุตรหลานมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นๆ ที่บุตรหลานต้องการ ตลอดจนการแสดงความจริงใจ เป็นกันเองกับทุกคนในครอบครัว

2. การเอื้ออาทร การใส่ใจในความเป็นอยู่ของบุตรหลาน และทุกคนในครอบครัว เป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลยาเสพติด เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว เมื่อลูกหลานไม่สบายก็พยายามรักษาปฐมพยาบาลเอาใจดูแลจนกว่าจะหายขาด และให้กำลังใจกับลูกหลานเสมอ

3. อย่าให้อารมณ์เหนือเหตุผล การใช้อารมณ์ที่ก้าวร้าวรุนแรง โดยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมอาจทำให้เด็กตกใจ สับสน กลัวจนทำอะไรเสียหายได้นานๆ เข้าอาจทำให้บุคคลใกล้ชิดเกิดปัญหาเรื่องจิต ขาดที่พึ่งทางใจ หันไปพึ่งพายาเสพติด ซึ่งมีตัวอย่างมากมาย

4. สังเกตพฤติกรรมบุตรหลาน โดยเฉพาะบุตรหลานที่มีอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น ระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไปผู้ปกครองพยายามสังเกตดูแลพฤติกรรมว่าเด็กมีปัญหาอะไรบ้าง เพราะเด็กวัยนี้จะมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสังคมรอบด้านที่เขากำลังเป็นอยู่ เด็กอาจมีปัญหาและไม่กล้าปรึกษาผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ใหญ่ควรสังเกตพฤติกรรมว่าผิดปกติหรือไม่ และเข้าไปสอบถามพูดคุยว่ามีปัญหาอะไรให้ช่วยเหลือบ้าง

5. ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด นำความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดชนิดต่างๆ ที่เด็กควรทราบถึงโทษและผลเสียที่จะเกิดขึ้นเมื่อไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ลูกหลานและบุคคลอื่นทราบพร้อมกับเปิดโอกาสให้บุตรหลานแสดงวามคิดเห็นเกี่ยวกับยาเสพติด

Rajamangala Rajabhat University

6. หากิจกรรมที่ดีให้บุตรหลาน ยามว่างให้หากิจกรรมหรืองานที่สามารถช่วยเหลือครอบครัวมาแนะนำให้บุตรหลานได้ทำ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การช่วยเหลืองาน อื่นๆ เพื่อเป็นการฝึกนิสัยทีดีและนิสัยรักการทำงาน

7. ส่งเสริมให้บุตรหลานออกกำลังกาย เพื่อเป็นการปลูกฝังบุตรหลานให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากยาเสพติด ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้บุตรหลานเล่นกีฬาตามที่ชอบและถนัดสิ่งที่ได้คือการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ร่างกายแข็งแรง สติปัญญาเฉียบแหลมและเพิ่มทักษะด้านกีฬา

8. เก็บผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหยไว้ในที่ปลอดภัย มีประเภทน้ำ กาว และอื่นๆ ที่นำมาใช้ในบ้าน เมื่อใช้เสร็จแล้วควรเก็บไว้ให้พ้นมือเด็กและปลอดภัยที่สุดเพราะถ้าผู้อื่นไม่ทราบอาจนำไปใช้ให้เกิดโทษได้ และควรแนะนำให้คนในบ้านทราบถึงวิธีการใช้

9. หลีกเลี่ยงการคบกับเพื่อนที่ชอบดื่มสุรา และเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสิ่งเสพติด ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายมาสู่ตนเองและครอบครัว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ชาญ ชุ่มบุญชู (2526 : 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การป้องกันการติดยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในทัศนะของผู้บริหาร เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครู ที่มีต่อการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนตามที่เป็นจริงและตามที่มุ่งหวัง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรครูมีทัศนะต่อการป้องกันที่เป็นจริงโดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ แต่ด้านการให้การศึกษา ด้านความร่วมมือและด้านกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทัศนะต่อการป้องกันที่มุ่งหวัง มีคะแนนเฉลี่ยรวมด้านการให้การศึกษา ด้านความร่วมมือ ด้านกิจกรรม และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับสูงผลการเปรียบเทียบทัศนะต่อการป้องกันที่เป็นจริง พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะต่อการป้องกันที่เป็นจริงสูงกว่าทัศนะของครู ผลการเปรียบเทียบทัศนะต่อการป้องกันที่มุ่งหวัง พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะต่อการป้องกันที่มุ่งหวังสูงกว่าทัศนะครู

อำไพร สวัสดิ์พงษ์ (2533 : 95 – 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกัน ยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ตามประเภทวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรมพนิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรมและพนิชยกรรม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติดและในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเอง ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชนตามประเภทวิชาพบว่าโรงเรียนทั้ง 3 ประเภทวิชามีปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน และพบว่าโรงเรียนประเภทวิชาพนิชยกรรมมีปัญหาในเรื่องครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาให้ความรู้เรื่องยาเสพติดมากกว่าโรงเรียนอีก 2 ประเภทวิชา และโรงเรียนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และพนิชยกรรมมีปัญหาในเรื่องนักเรียนยังไม่ให้ความสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร

กองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา (2536 : 385) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เกี่ยวกับการเลิกใช้สารเสพติด ผลการวิจัยพบว่าครูเคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัยมาก โรงเรียนเข้มงวดเรื่องการเรียนการสอนมาก มีกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนใช้สารเสพติดประเภทต่างๆ เช่น สุรา เบียร์ ยาบ้า ดมสารระเหย เสพกัญชา เสพฝิ่น และเสพมอร์ฟีน และเพื่อนนอกโรงเรียนดื่มและเสพสารเสพติดคล้าย ๆ กัน จะต่างกันที่มีปริมาณการใช้มากกว่า และมีการเสพเฮโรอีนเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์กับครอบครัวดีจะมีทะเลาะเบาะแว้งกัน

บ้าง มีนักเรียนเกือบครึ่งที่พ่อแม่หย่าร้างและมีพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง เกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง มากกว่าครึ่งเคยแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประสบการณ์ในการใช้สารเสพติดเคยสูบบุหรี่และดื่มสุรา เบียร์มากที่สุด ประเภทสารเสพติดที่นักเรียนเริ่มใช้ครั้งแรกในระดับมัธยมศึกษาคือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สาระระเหย มอร์ฟีน และบุหรี่ สาเหตุของการใช้คือ อยากทดลอง บรรเทาอาการป่วยทางร่างกาย และเพื่อนชวน เกี่ยวกับการเลิกใช้สารเสพติด พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสามารถรักษาให้หายขาดได้หากรับการบำบัดรักษา สำหรับกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกใช้สารเสพติด นักเรียนมากกว่าครึ่งกล่าวว่าบิดามารดาเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลมากที่สุด

รัศมี วิศทเวทย์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การป้องกันและแก้ปัญหาสาระเหยในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาสภาพการแพร่ระบาดของสารระเหย ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสาระเหยของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานด้านยาเสพติดและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาสารระเหยที่ปฏิบัติอยู่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สารระเหยแพร่ระบาดในเด็กที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี เจ้าหน้าที่มีความรู้อยู่ในระดับสูง ประชาชนในชุมชนแออัดมีการดำเนินการป้องกันยาเสพติดมีทัศนคติต่อต้านปัญหาสารระเหยในระดับสูง ส่วนประชาชนที่อยู่ในชุมชนแออัดที่ไม่มีการดำเนินการป้องกันยาเสพติด มีทัศนคติต่อต้านปัญหาสารระเหยในระดับกลาง เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาสาระเหยอยู่ในระดับต่ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Rajabhat Mahasarakham University

ปวีณา ศรีบูรณ์ (2539 : 93 – 111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาสภาพ และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด มีการวางแผนการดำเนินงาน การนิเทศ และประเมินผลการดำเนินงาน การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด การจัดกิจกรรมเสริมความรู้เรื่องยาเสพติด การสำรวจการใช้ยาเสพติดของนักเรียน ซึ่งพบว่ามีการใช้บุหรี่มากที่สุด รองลงมาคือสารระเหย แอมเฟตามีน สุรา กัญชา และเฮโรอีน ตามลำดับ การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการแก้ปัญหายาเสพติด การได้รับการนิเทศงานป้องกันยาเสพติดจากศึกษานิเทศก์ การดูแลสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด และประสบการณ์ของครูในเรื่องการป้องกันยาเสพติด เป็นปัญหาระดับปานกลาง สำหรับการดำเนินการป้องกันยาเสพติด ระหว่างโรงเรียนขนาดกลางขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ พบว่าเป็นปัญหาไม่แตกต่างกัน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมททิว (Matthews. 1974 : 158) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า พลังงานกลุ่มมากๆ จะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการชักนำให้นักเรียนระดับนี้ริเริ่มสูบบุหรี่

โคออเรมาน และ เปอร์ดริเซท (Cooreman and Perdrizet. 1978 : 483–486) รายงานว่า โรงเรียนที่มีครูสูบบุหรี่ จะมีอุบัติการณ์ของการสูบบุหรี่ของนักเรียนสูงขึ้น และยังมีรายงานการวิจัย กล่าวว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนสูบบุหรี่น้อย เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายที่จำกัดและเข้มงวดมากกว่าโรงเรียนที่ปล่อยตามสบาย

รอโบนและคณะ (Rawbone and others. 1978 : 53-58) ได้ทำการศึกษาการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศอังกฤษ โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า นักเรียนที่สูบบุหรี่ได้ตระหนักถึงอันตรายที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งปอด แต่ไม่ค่อยตระหนักถึงอันตรายอย่างอื่น ที่มีผลต่อสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย

อีวานส์ และคณะ (Evans and others. 1978 : 126-135) ศึกษาการติดบุหรี่ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า การติดบุหรี่ของนักเรียนมาจากเพื่อนที่ใกล้ชิด สื่อสารมวลชน และการสูบบุหรี่ของบิดามารดาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเด็กวัยที่อ่อนกว่าถ้าทั้งบิดา มารดา และพี่สาว พี่ชาย ต่างก็สูบบุหรี่แล้ว พบว่า เด็กวัยที่อ่อนกว่าจะสูบบุหรี่เพิ่มเป็น 4 เท่าของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่สูบบุหรี่

จอนส์สโตน และคณะ (Johnstone and others. 1979 : 85 อ้างอิงใน นิภา เมธาวิชัย. 2527 : 45) ได้ทำการศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาถึงสภาพการใช้ยาและแนวโน้มของการใช้ยาเสพติดในอนาคต โดยจำแนกยาเสพติดออกเป็น 11 ชนิด ได้แก่ กัญชา สาระเหย ยาหลอนประสาท โคเคน เฮโรอีน ฝิ่น และอนุพันธ์อื่นๆของฝิ่นนอกจากเฮโรอีน ยากระตุ้นประสาท ยากดประสาท ยากล่อมประสาท แอลกอฮอล์ และบุหรี่ การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเลือกจากนักเรียนชั้นสุดท้ายของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนประมาณร้อยละ 65 ตอบว่าเคยเสพยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย นักเรียนปีสุดท้ายจำนวน 1 ใน 3 ตอบว่า เคยใช้ยาชนิดอื่นนอกเหนือจากกัญชานักเรียนที่ตอบว่าเคยใช้ยาทั้งหมดตอบว่าเคยใช้แอลกอฮอล์ 93 % บุหรี่ 74% กัญชา 60% ยากระตุ้น 24% ส่วนสารระเหย ยาหลอนประสาท โคเคน และยากล่อมประสาทมีอัตราส่วนของทั้งชายและหญิงไม่ต่างกันมากนัก แต่การใช้ยากระตุ้น พบว่า เพศหญิงใช้มากกว่าเพศชาย แยกตามท้องที่ พบว่า อัตราของผู้ใช้ยาผิดกฎหมายของนักเรียนในเขตต่างๆ ไม่ต่างกันมากนัก

และพบว่าแต่ละภูมิภาคมีอัตราการใช้ยาแต่ละชนิดแตกต่างกันทางตะวันตกใช้โคเคนมากที่สุด ส่วนแถบทางใต้จะใช้เฮโรอีนอัตราสูงที่สุด (อ้างถึงใน นิภา เมธาวิชัย , 2527)

อดามส์ และกลีตัน (Adams and Gleaton. 1991 : 28-29) ได้ศึกษาแบบแผนของการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชาวมอลต้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11 – 17 ปี จำนวน 20,815 คน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าเคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และร้อยละ 25 ตอบว่าดื่มสุรา นักเรียนชายจะดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนชายในกลุ่มที่มีอายุมากจะเสพกัญชามากที่สุด ส่วนนักเรียนที่มีอายุน้อยจะติดบุหรี่และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ง่ายต่อการเสพติด

ชาร์ลตัน และไวล์ (Charlton and While. 1994 : 28-29) ได้ศึกษาถึงการกำหนดนโยบายของการสูบบุหรี่ในโรงเรียนที่นักเรียนมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และอุบัติการณ์การสูบบุหรี่ในประเทศอังกฤษและเวล พบว่าเมื่อย้ายบุคลากรที่สูบบุหรี่ออกจากโรงเรียนหรือวิทยาลัย สามารถลดอัตราการเสี่ยงของการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการลดอัตราการสูบบุหรี่ของนักเรียน

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดเป็นหน้าที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน สภาพแวดล้อม เพื่อน บุคคลในครอบครัว มีอิทธิพล ต่อการที่จะนำเด็กสู่การพึ่งพายาเสพติด การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดนั้นต้องมี คณะกรรมการร่วมกันวางแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงจะสามารถลดจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดลงได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University